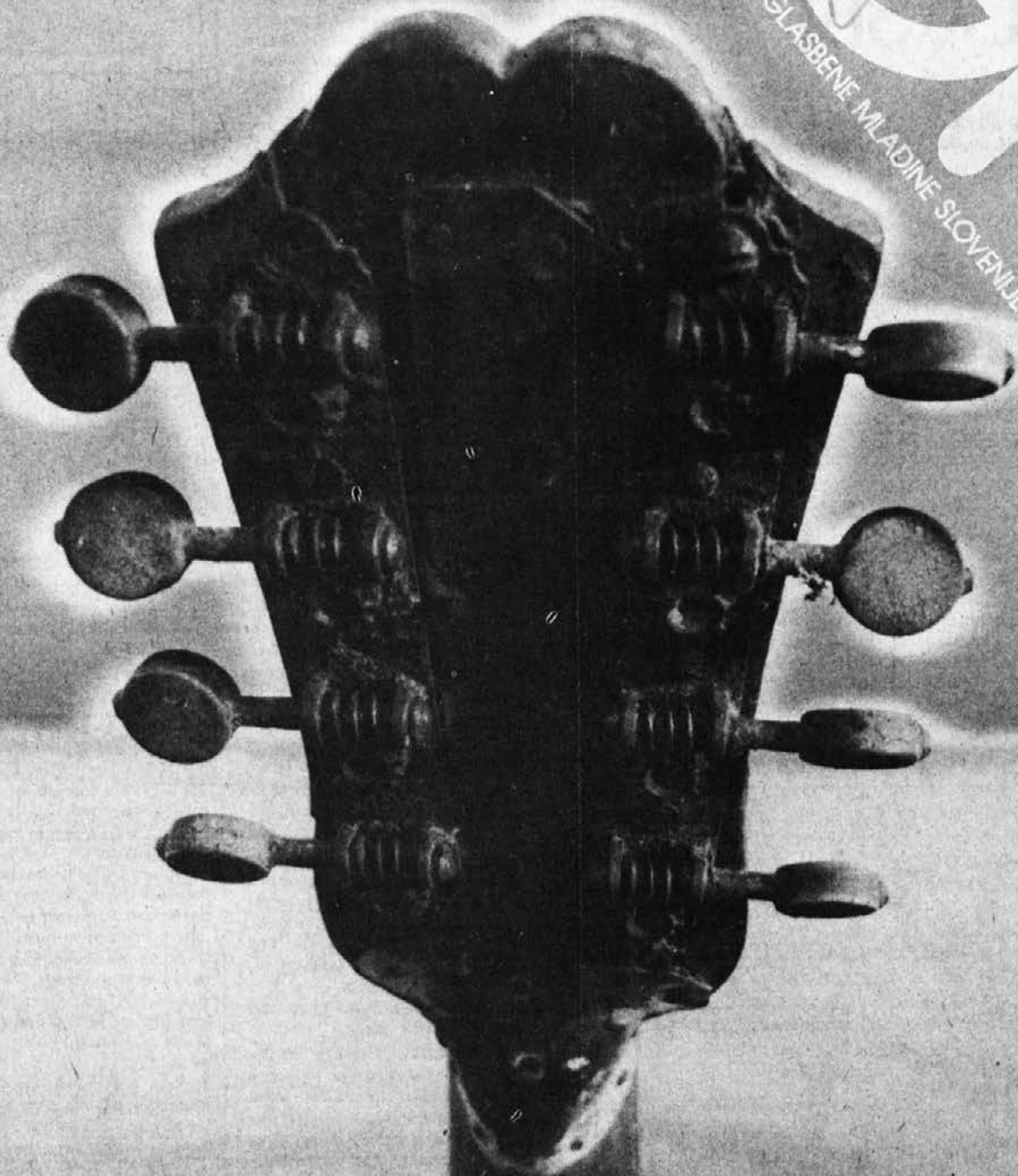

REVIA GLASBENE MLADINE SLOVENIJE 77/78/79/80

GM

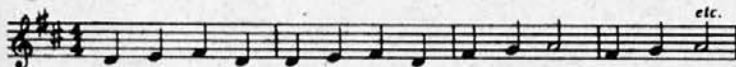
Leonard Bernstein HUMOR V GLASBI

3

V sebi morda najbolj protislovno delo je ustvaril Gustav Mahler, ki je cel stavek svoje Prve simfonije zgra-

dil iz tudi vam znanega kanona „Mojster Jaka“:

Veselo

Postavil je namreč melodijo v mol, tako da zveni vesela pesmica | nenadoma zelo mračno in turobno:

Mračno

Potem mu postaja pesmica še otožnejša in žalostnejša (in tako še bolj protislovna) s tem, da jo je treba igrati v tempu žalne koračnice in sicer najprej kot solo mračno donečega kontrabasa, nato pa v skupni igri vseh otožno donečih instrumentov, ki se jih je le mogel domisliti.

Morda se sliši čudno, če rečemo da doni žalna koračnica veselo, ven-

dar je veselo, če vemo, da se za to črno, mračno glasbo skriva v resnici naš razposajeni „Mojster Jaka“.

Zdaj pa smuknimo počasi od satire v parodijo – v glasbeno šalo zaradi glasbene šale same. Zate so Gilbertove in Sullivanove operete tako vesele; karikirajo slog resne opere, toda ker njune opere niso resnobne, osebe v njih pa so po vrsti nekakšne

bedaste figure, se nam njun resnobni operni slog s temi ne zdi v skladu, in učinkujejo zato veselo.

Pričeli smo pogovor o humorju v glasbi na prav visoki ravni – pri Haydnu, Prokofjevu in Mahlerju, najpomembnejših zastopnikih satire. Pa pojdimo na manj zahtevno področje glasbenega humorja – k pa-

rodilji in karikaturi – in še dalje navzdol v burlesko, ki ni nič drugega kot klovnovska igra. To vrsto humorja imajo nekateri izmed nas najrajši: če morda kdo spodrsne na bananinem olupku. To je pri kakšni predstavi še vedno najboljša šala. Kako to? Kako se moremo smejati, če kdo pade na tla?

In tu prihajamo do jedra vsega humorja: vse šale morajo iti na račun neke osebe ali stvari. Nekaj se mora raniti ali uničiti, da nas spravi v smeh – dostojanstvo kakega moža, neka ideja, neka beseda ali sama logika.

Nekaj, karkoli že se zgubi in največkrat je to smisel, ki najprej propade – zaradi tega zadene, kakor sem že dejal, na nesmisel. Pojdemo n. pr. v cirkus in vidimo tam klovn, ki se vname in se sam poliva z vodo. To je zabavno, smejati se moramo klovnovemu trudu saj vemo, da se

Gustav Mahler

Sergej Prokofjev

vse godi semo na videz in da klovn ni v resni nevarnosti.

Ali pa vidim v areni majčken avto, iz njega izstopi klovn, za njim drugi, tretji, nato zlezajo iz njega še trije, pa še dvanajst – da ni videti konca. Kako je bilo v avtu prostora za vse? To vendar ni mogoče. Toliko bolj se smejemo, kolikor več klovnov izstopa iz avta – to je že preveč komično, vendar se spet smejimo na rovaš logike.

Zato se smejimo že dolga leta Stanu Laurelu in Oliveru Hardyju, Charliju Chaplinu in bratom Marx. Iz logike delajo traparije, prezirajo zdravo človeško pamet in nas spravljajo v smeh kakor tisti možakar, ki mu spodrsne na bananinem olupku.

Kako pa lahko uporabljamo ta uničujoči element v glasbi? Smisel glasbe je prav tako lahko uničljiv ka-

kor logika v cirkusu ali v kinu. Mozart je storil nekaj takega pred davnim časom v svoji znani skladbi „Glasbena šala“, ki se konča s tem, da igrajo vsi instrumenti strahotno napačne note. Za tem Mozartovim delcem so poskušali tudi drugi skladatelji. Napačne note so najboljše sredstvo, da spravimo v glasbo šalo; toda moramo jih igrati hkrati s praviimi, da zvone potem napačno. Kot primer se spomnite našega poskusa z melodijo „Briti in striči – dvoje!“.

Spet gre tu za nasprotje. Imeti morate pravi smisel za humor, da se to posreči in postane resnična šala. Moderni ruski skladatelj Šostakovič je mojster v tej vrsti glasbe z napačnimi notami. V znani polki v njegovem baletu Zlata doba imate obilo takšnih nenavadnih melodij kakor n. pr. tale:

Veselo

Še bolj vesela postane skladba tedaj, ko zaigrajo kukavičine tone zelo pretirano doneči instrumenti; globoka basovska tuba, visoka mala

flavta (pikolo) in ksilofon. S tem je to slišati vse drugače kot pravo kukavico.

UREDNIKOVA
BESEDA

IZ VSEBINE

Spoštovani bralci,
s številko, ki je pred vami, se je letnik revije GM prevesil v drugo polovico, čeprav se nam zdi, da smo ga komaj začeli. To pot smo vam spet pripravili „običajno“ vsebino in v zvezi z njo bi vas radi opozorili na nekaj prišpevkov. Najprej na naš nagradni razpis za mlade dopisnike, v katerem objavljamo prvi izbor prispevkov in podeljujemo prve nagrade, pa seveda ponovno vabimo k sodelovanju. Prav gotovo ni naključje, da velik del vsebine te številke posvečamo organizaciji. Novembra je bila programsko-volična konferenca GMS in ta pomembni dogodek smo osvetlili z več strani. V prejšnjih številkah se nam je prikradlo nekaj neljubih napak, za katere sodimo, da jih ne smemo zanemariti, zato na popravke, ki jih objavljamo, posebej opozarjamo. Drugače pa je vsebina številke razporejena po stalnih rubrikah in na običajni način. Tako smo pregnali skrbi Dragana Miklavčiča iz Cerknega, ki nam je pisal, da debele črne črte in navpični naslovi, s kakršnimi je bila opremljena prejšnja, tematska številka revije, bralcev ne bodo pritegnile, marveč odtegnile od branja. Meni, da bi bilo bolje, če bi ostala revija takšna kot v prvih dveh številkah. Povedati moram, da smo grafično podobo revije nekoliko spremenili le v tematski številki, hoteč ji dati s tem poseben poudarek. Čeprav je januar že skoraj naokoli, je prva številka revije v novem letu priložnost, da sporočim v imenu uredništva in v imenu glasbene mladine Slovenije vsem bralcem in sodelavcem kar najlepše želje za čim uspešnejše leto 1978.

VAŠ UREDNIK

5 2. PROGRAMSKO-VOLILNA SEJA RK GMS

6 S KAMERO NA SEJI

10 SODOBNA GLASBA V OPATIJI

12 BEDŘICH SMETANA

14 JAZZ

18 VELIKI ROMANTIK NEMŠKE GLASBE

21 PISMA MLADIH BRALCEV

24 GLASBA MED MARI-BORSKIMI GIMNAZIJC

REVUJA GLASBENE MLADINE SLOVENIJE 7/178/3-4 16.1.78-LB

NAGRADNA
UGANKA

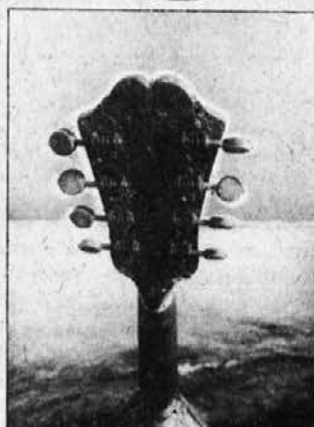

FOTO: LADO JAKŠA

NASLOVNA STRAN

Spet je imel poštar veliko dela in nam vsak dan v uredništvo prinesel šop dopisnic, na katerih je pisalo – glasbene vilice. Ob rešitvah, ki so bile skoraj brez izjeme pravilne, smo dobili mnogo prijetnih voščil ob Novem letu, pa tudi nekaj zabavnih sporočil. Nekdo nam je celo voščil dober tek z glasbenimi vilicami! Vsem reševalcem se zahvaljujemo za čestitke in jim želimo veliko volje za reševanje in mnogo prijetnega branja v tem letu. Veliko ploščo z glasbo za klavir prejmejo tile reševalci prejšnje uganke: Marjetka Lužnik, Prešernova 7, Slovenj Gradec
Cvetka Bagoroš, Petanjci 53, Tišina
Damjan Pavlič, Tržaška 13, Postojna

Tokrat naloga ne bo najlažja, vendar poznavalci glasbil, ki jih med vami po rešitvah sodeč ni malo, ne bodo v zadregi. Rešitve pošljite na naslov: Uredništvo revije GM, Ljubljana, Krekov trg 2/11 do 10. februarja.

KDO KAJ
KJE KDAJ

Izdaja Glasbena mladina Slovenije

Ureja uredniški odbor:

dr. Janez Hoefler (glavni urednik), Igor Longyka (odgovorni urednik), Anton Janežič (lektor), Miloš Bašin (tehnični urednik in oblikovalec) in Kaja Šivic (sekretarka uredništva).

Naslov uredništva:

Ljubljana, Krekov trg 2-11, telefon 322-367. Tekoči račun pri SDK Ljubljana, št. 50101-678-49381. Izhaja sedemkrat v šolskem letu, celoletna naročnina 25 din, cena posameznega izvoda 4 din.

Grafična priprava:

Dolenjski list, Novo mesto. Tiska tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. Oproščena temeljnega davka od prometa proizvodov po sklepu republiškega sekretariata za informacije 412-1-72, z dne 22. oktobra 1973.

Uredniški svet:

Mirko Vaupotič (RK ZSMS), Tone Lotrič (ZKOS), Dušan Vodišek (ZDGPS), Jože Stabej (DGU), Dane Škerl (DSS), Sonja Cigan in Silvester Mihelčič (GMS), delegacija uredništva: glavni in odgovorni urednik ter sekretar uredništva. Revija sofinancirata kulturna skupnost Slovenije in izobraževalna skupnost Slovenije.

DRUGA PROGRAM SKO - VOLILNA SEJA RK GMS

Delegati glasbene mladine iz vse Slovenije so se 19. novembra zbrali v svojem klubu v Ljubljani in skupaj pregledali dosežke, prizadevanja želje, in težave zadnjih dveh let. Da bi srečanje ne izzvenelo predaleč od glasbe same, saj zaradi nje se pravzaprav zbiramo, je z enournim predavanjem o razvoju popularne glasbe pri nas poskrbel muzikolog dr. Andrej Rijavec. Prisotni so z velikim zanimanjem sledili besedam in glasbenim posnetkom. Do živahnije razprave ni prišlo, saj je to glasbeno področje tako široko in njegove vrednote tako relativne in nedorečene, da bi za sproščen pogovor potrebovali mnogo večjo pripravljenost in tudi več časa.

Seja se je začela, kot je to v navadi, s poročili. Dosedanji predsednik GMS Miloš Poljanšek je na kratko orisal pot in smernice organizacije v zadnjem času, tajnik Franc Križnar pa se je vsake načrtovane akcije lotil posebej in podrobno obrazložil, zakaj so določene med njimi uspele bolje od drugih, zakaj nekatere izpadle. Kratko in pohvalno poročilo o poslovanju strokovne službe RK GMS je podal predsednik samoupravnega nadzora, o svojem delu pa je poročalo tudi uredništvo revije GM. Živahna razprava, ki je sledila poročilom, je dopolnila stališča glasbene mladine z republiškega vidika s tistimi željami, težavami in uspehi, ki jih poznajo delavci glasbene mladine na terenu. Tako smo slišali mnenja osnovnošolskih pedagogin in mentorjev Bronke Sax iz Ljubljane in Mirjane Bonin iz

Kopra, ljubljanskega srednješolskega pedagoga Josipa Korošca in gimnazijca Marka Košnika iz Kranja, ki se je opiral na rezultate ankete, izvedene med njegovimi vrstniki. Ta mnenja so pokazala, kako vsak posameznik drugače pojmuje in uporablja programe glasbene mladine pa tudi revije GM, ki jo imajo učenci in dijaki ponekod za obvezni učni pripomoček, to pa pomeni, da je ne berejo z veseljem.

Oglasil se je tudi predstavnik študentske mladine Igor Kramberger in delegat zveze socialistične mladine Branko Jurgec, k razpravi sta s svojimi izkušnjami prispevala dva izvajalca programov — čelist Matija Lorenz iz Ljubljane in dirigent Kristijan Ukmar iz Maribora. Zanimiva sta bila prispevka glasbene mladine Bele krajine in Kozjega, ki imata vsaka svoje izkušnje in način dela z mladimi, saj se področji v marsičem razlikujeta, zato je uspešno animiranje članov različno.

V razpravi so glasbeni mladini Slovenije izrekli tople želje za delo v prihodnje nekateri gosti — častni predsednik glasbene mladine Jugoslavije Ivo Vuljevič iz Zagreba, predsednik glasbene mladine Srbije Miodrag Pavlovič, predstavnica glas-

bene mladine Hrvatske Renata Godek in predsednik zveze kulturnih organizacij Slovenije Jože Humer. Po razpravi se je glasbena mladina sedemnajstim posameznikom in ustanovam oddolžila za prizadevanja za plodno sodelovanje s prizadevanji, osemnajsto pa je podpredsednik Tone Žuraj predal dosedanjemu predsedniku naše organizacije, ki je z letošnjim letom postal predsednik glasbene mladine Jugoslavije, Milošu Poljanšku.

Seja se je končala z izvolitvijo novega vodstva in nekaj besed o načrtih in novi usmeritvi GMS je spregovoril novi predsednik Boris Bavdek. Delegati so soglasno potrdili predlog statuta in predlog sklepov seje, prav tega pa v skrajšani obliki in dopolnjenega z mislimi iz razprave objavljamo v tej številki. Ta predlog je razposlan skupaj z akcijskim planom glasbene mladine Jugoslavije vsem podpisnicam sporazuma o prostovoljni združitvi medobčinskih, občinskih in mestnih društev glasbene mladine v zvezo društev glasbene mladine Slovenije in o njem naj bi razpravljali na terenu ter plan izboljšali in priredili s pripombami in predlogi.

KAJA ŠIVIC

POROČILO O 2. SEJI MK GML

Devetnajstega novembra je bila v Ljubljani 2. seja mestne konference, oziroma 1. občni zbor glasbene mladine Ljubljana.

Žal udeležencev tega občnega zbora ni bilo pretirano mnogo; morda je bila temu kriva sobota ali pa zgodnja osma ura. Kakorkoli že, v pičli uri in pol smo zvedeli iz ust predsednika Tomaža Lorenza in dosedanjega tajnika Marka Studena mnogo resnic, vznemirljivih pa tudi manj veselih. Sprejeli smo več sklepov, ki bodo utrdili in razširili delovanje GM.

Močno je naraslo zanimanje za abonma Mladi mladim in Junjske serenade so imele med mladino velik odmev. Res pa je, da si želimo med koncertnimi poslušalci tudi več starejših ljudi in pedagogov, in med izvajalci naše najboljše umetnike.

Finančno poročilo nam je povedalo, da smo za leto 77 dobili 280.000 din, kar je mnogo, mnogo premalo, pa tudi sanacija, za katero je ljubljansko kulturno skupnost zaprosil IO MK GML na svoji 3. seji, je zadostovala komaj za funkcionalno poslovanje. Prav gotovo je eden najbolj važnih podatkov ta, da so vsi prisotni soglasno sprejeli statut GML in predlog samoupravnega sporazuma o združitvi v GMS oziroma GML.

Zelo smo ponosni, da smo lahko podelili priznanja GML. Dobili so jih Bronka Sax, Slovenska filharmonija in Trubarjev antikvariat. Za častnega predsednika je bil imenovan dolgoletni predsednik Cvetko Budkovič, za novega tajnika pa je bil izvoljen Mitja Gregorač.

Razprava po številu prijavljenih ni bila obsežna, zato pa toliko bolj bogata po vsebini in načrtih. Tako je bilo sklenjeno, da bomo nadaljevali z Junjskimi serenadami v drugem predverju Magistrata, s takimi imenovanimi brezplačnimi koncerti v krajih, ki so bele lise v delovanju GM, z zavzetim delom v otroških vrtcih in s pomočjo pri organizaciji novih aktivov GM. In da bo naše delo še bolj uspešno, se bomo povezali z Društvom glasbenih pedagogov, s pomočjo Društva slovenskih skladateljev in Akademije za glasbo pa bomo priredili večer mladih slovenskih skladateljev.

MITJA GREGORAČ

DOBITNIKI PRIZNANJ GMS ZA LETO 1977

Mirjana Bonin (Koper), Festival Ljubljana, dr. Janez Hoefler (Ljubljana), Anica Iljaš (Slovenj Gradec), Uroš Lajovic (Ljubljana), Tomaž Lorenz (Ljubljana), Agata in Edi Majaron (Ljubljana), Tea Marn (Novo mesto), Silvester Mihelčič (Črnomelj), France Modic (Ljubljana), Miloš Poljanšek (Ljubljana), RK ZSMS, RTV Ljubljana, Bronka Sax (Ljubljana), Slovenska filharmonija, Trubarjev antikvariat v Ljubljani, Lojze Veberič (Murska Sobota), Metka Zupančič (Koper).

Za dobitnike Zlate značke GMJ so bili predlagani: dr. Janez Hoefler, Uroš Lajovic, Tomaž Lorenz, Miloš Poljanšek in Metka Zupančič.

PRESEDSTVO GMS V MANDATU 1977 - 1979

Na novembrski programsko volilni seji so bili v organe GMS izvoljeni:

IZVRŠNI ODBOR PRESEDSTVA GMS:

Boris Bavdek (predsednik), Uroš Lajovic, Igor Longyka, Tone Žuraj (podpredsedniki), Franc Križnar (tajnik), Metka Čurman, Lea Jagodič, Marko Studen, Danica Supovec (članji).

PRESEDSTVO GMS:

Celoten izvršni odbor in Mirjana Bonin, Stane Fux, Mira Korošec, Vid Marcen, Tea Marn, Slavko Mežek in Franc Zupančič.

ODBOR SAMOUPRAVNEGA NADZORA:

Jurče Vreže (predsednik), Gerhard Angleitner, Franc Černelč, Jože Fuerst, Tatjana Luthar, Ciril Vertačnik (članji).

KOMISIJE:

- za program in koordinacijo: predsednik Uroš Lajovic,
- za statut, organizacijski razvoj in kadrovska vprašanja: predsednik Tone Žuraj,
- za ljudsko obrambo: predsednik Franc Križnar.

SAMOUPRAVNO SODIŠČE:

Franc Može (predsednik), Nena Požun, Borut Logar (člana), Božena Hren, Mitja Gregorač, Karel Ahačič (namestniki).

POGOVOR Z BORISOM BAVDKOM – NOVIM PREDSEDNIKOM GMS

Kako ocenjuješ zadnjo programsko-volilno sejo glasbene mladine Slovenije?

Predvsem je pokazala, da je pred nami veliko nalog. Na dosežene uspehe je glasbena mladina lahko ponosna, toda ti jo hkrati zavezujejo, da takšno delovno zavzetost in uspešnost ohrani tudi v bodoče.

Kako bi na kratko opisal usmeritev Glasbene mladine za naslednja leta?

Načrte bi razdelili na dve področji, ki se seveda tesno prepletata. Na eni strani je organiziranost, vključenost v naš samoupravni družbeni sistem, na drugi strani pa je izvajanje programov – uresničevanje tistih interesov, zaradi katerih se združujemo. Na naslednji tematski konferenci bomo obdelali problematiko organiziranosti v GM. Takoj pa moramo statutarno-pravno legalizirati naša društva po Sloveniji. Pomembno je tudi povezovanje Glasbene mladine z drugimi društvi in družbenimi organizacijami, kulturnimi ustanovami in predvsem s samoupravnimi interesnimi skupnostmi. V vseh teh potrebujemo delegate, ki bodo sposobni predstavljati delo in program Glasbene mladine in kreativno sooblikovati kulturno politiko. Pri tem naj omenim, da bi morala GM po-

stati odločilnejši dejavnik v Zvezi socialistične mladine in si pridobiti več vpliva na načrtovanje njene kulturne politike, obenem pa si kot kolektivni član ZSMS pomagati z dobro organiziranostjo Zveze socialistične mladine pri ustanavljanju novih društev GM.

Kar zadeva izvajanje programa, smo lahko zadovoljni, saj so poročila z razpravo na konferenci pokazala, da je GM že mnogo storila za glasbeno vzgojo mladih. Število glasbenih prireditev naj še raste, saj s tem pridobivamo mlade poslušalce in dajemo možnost za uveljavitev mladim ustvarjalcem in poustvarjalcem. Nadaljujmo s kvizom in dnevom GMS, spodbujajmo še druge kulturne dneve v Sloveniji ter vztrajajmo pri glasbenem taboru; tudi na ta način bomo pridobili nove mlade ljubitelje glasbe in animatorje. Poleg tega poskušajmo pomnožiti številke letnika revije GM, ki s stalnim porastom naročnikov dokazuje pravilno usmeritev.

Še mnogo bi lahko našteval, vendar bi raje vsem zaželel, da nam v prihodnjih letih ne bi zmanjkalo moči in kadrov za naloge, ki nas čakajo.

KAJA ŠIVIC

Foto: FRANCE MODIC

IZ SKLEPOV 2. PROGRAMSKO – VOLILNE SEJE

– GMS naj pogloblja podružbljanje glasbene kulture in s svojim delom aktivira vse generacije mladih; s programi naj izraža socialistično usmerjene interese, omogoča ustvarjalnost mladih ter njihov razvoj v socialistične samoupravne osebnosti;

– moto organizacije naj postane samoupravno vključevanje GM v organizacije združenega dela in krajevne skupnosti,

– do X. kongresa ZSMS naj GMS kot kolektivni član ZSMS uskladi programska načela, statutarna določila, akcijski program in druge dokumente GM z dokumenti ZSMS;

– programi in delovanje občinskih društev GM naj čimprej postanejo sestavni del programov občinskih samoupravnih interesnih skupnosti za kulturo, izobraževanje in otroško varstvo, delegati GM naj si izborijo delegatska mesta v navedenih skupnostih in si prizadevajo tudi za ustrezno materialno ovrednotenje programov svojih društev, zato je njihova naloga, da čimprej izvedejo včlanjevanje mladih v GM;

– program GMS naj se uresničuje tudi z vključevanjem delegatov GM v programske svete kulturnih in posebej glasbenih organizacij združenega dela;

– GMS naj si prizadeva ustanoviti čimveč občinskih, medobčinskih in mestnih društev GM v SR Sloveniji in izven meja domovine;

– GMS naj krepi sodelovanje z mladimi Slovenci izven meja domovine;

– program GM naj se vključi v programe usmerjenega izobraževanja, pospešeno pa tudi v programe vzgoje predšolskega otroka in v učni proces prvih razredov osnovne šole;

– GMS naj spodbuja izvedbo kulturnih dnevo v SR Sloveniji (8. februar, 25. maj, 27. junij, 29. september);

– poletni glasbeni tabor GMS naj se kot posebna oblika študijske dejavnosti razmahne tako po številu udeležencev kot po programu;

– GM naj se na vseh ravneh še močneje vključi v radijske in televizijske programe;

– GM naj si prizadeva za vsebinsko vključitev v tekmovanje „Naš klub“, ki ga pripravljata ZSMS in ZKOS, ta korak pa naj pomeni oživiljanje klubov GM v vseh sredinah;

– v prihodnjih letih naj GMS poskuša revijo GM še bolj razširiti in pomnožiti številke letnika; uredništvo naj si prizadeva pisati tudi o tistih vrsteh glasbe, ki jih do zdaj ni omenjalo;

– občinska in medobčinska društva GM naj v večji meri kot doslej uporabljajo revijo GM za svojo tribuno;

– GMS naj izda posebno brošuro o organiziranosti in delovanju GM ter si prizadeva za snemanje kratkometražnega filma o delovanju GM;

– v letu 1978 naj GMS organizira tematsko konferenco, ki naj osvetli samoupravno organiziranost GM;

– do bližnje 10. obletnice GMS naj organizacija izvede močno animacijsko akcijo, ki bo vključevala vsebinsko ovrednotenje članstva;

– na področju medrepubliškega in medpokrajinskega sodelovanja naj GMS daje prednost predvsem solidarnostnim akcijam in pa tekmovanjem, glasbenim taborom in prireditvam zveze mladine ter akcijam JRT, v zameno pa naj vključuje ostale republiške in pokrajinske organizacije v slovenske akcije;

– pospešijo naj se prizadevanja za okrepitev kadrov strokovne službe GM v SR Sloveniji.

S KAMERO NA 2. PROGRAMSKO – VOLILNI SEJI

1

2

3

4

1. DELOVNO PREDSEDSTVO

2. SILVESTER MIHELČIČ
PREJEMA PRIZNANJE
GMS ZA PRIZADEVNO DE-
LO V GLASBENI MLADINI
BELE KRAJINE

3. IVO VULJEVIČ, ČASTNI
PRESEDNIK GMJ

4. DRAGIŠA OGNJANOVIČ,
DIREKTOR SLOVENSKE
FILHARMONIJE PREJEMA
PRIZNANJE GMS V IMENU
SVOJE USTANOVE

5. GLASOVANJE JE BILO
JAVNO

5

Foto: France Modic

ABONMA MLADI MLADIM

Drugi koncertni večer abonmaja so izvedli mezzosopranistka Eva Novšak-Houška; harfistka Ruda Ravnik-Kosi in pianist Ljubo Rančigaj. Škoda le, da se mladi poslušalci tega koncerta niso udeležili v večjem številu, kajti enotno ubran spored je z visoko kvalitetno ravniyo izvajanja pomenil pravi vrhunec letošnjega abonmaja.

Že napovedani tolkalist Darko Gorenc je svoj nastop moral odpovedati zaradi poškodbe roke. Tako je breme celotnega tretjega koncerta abonmaja prevzela komaj dvanajstletna pianistka Tadeja Perkavec. Svojo nalogo je opravila več kot odlično, saj je pokazala presenetljivo raven obvladovanja svojega instrumenta in dokajšnjo mero interpretacijske zrelosti. Mlado pianistko posebej predstavljamo v sosodnjem članku.

Za nami je tudi že 4. abonmajski koncert — izvajalci so bili Lidija Pfeifer, klavir, Uroš Lajevec, klarinet in Nada Oman, klavir. Več o njih v prihodnji številki.

Radi bi vas povabili na komorni večer violončelista Tomaža Severja in kitarista Marinka Opaliča. Oba sta trenutno na izpopolnjevanju v inozemstvu, Tomaž v Moskvi, Marinko pa v Benetkah. Razen solističnih del za vsako glasbilo bo za poslušalce prava poslastica tisti del programa, v katerem bodo izvedena dela z obema instrumentoma.

MARKO STUDEN

V BREŽICAH

Če začnem poročilo kot izvajalec, potem naj povem, da je bila prva točka dnevnega reda koncert — Tomaž Lorenz, Mitja Gregorač in Igor Saje, ki ga je Občinski konferenci GM Brežice poklonila GMS, in se mi zdi, da je bil prav prijeten uvod v delo.

Če nadaljujem kot gledalec, moram ugotoviti, da je bila pionirska soba osnovne šole bratov Ribar lepo zasedena. Kakih 35 mladih in nekaj starejših udeležencev je bilo in zagotovili so mi, da je to prav rekordno število.

Kot poslušalec naj zapišem, da so vsi prisotni živahno sodelovali v razpravi o statutu, ki so ga potem z manjšimi, skoraj nepomembnimi popravki, tudi sprejeli. Ko so se pomenili še o bodočem delu, so delegati občine Brežice in okoliških občin zaključili konferenco, ki res ni bila dolga, zato pa plodna in obetavna.

MITJA GREGORAČ

DVANAJSTLETNICA NA VISOKI GLASBENI ŠOLI

Solistka nedavnega tretjega abonmajskega koncerta MLADI MLADIM v Slovenski filharmoniji je bila komaj dvanajstletna pianistka Tadeja Perkavec, Slovenka, ki živi in študira v ZR Nemčiji. Čas po koncertu smo izkoristili za kratek razgovor.

Kdaj si začela z igranjem klavirja?

Ko sem bila stara 7 let, smo se iz bloka preselili v manjšo vrstno hišo in takrat je oče starejši sestri in meni kupil pianino. Obenem naju je kar on začel tudi poučevati. Že po enem letu pa sem tudi prvič javno nastopila — igrala sem variacije D. Kabalevskega. Skladba se mi je že takrat zelo priljubila in je poleg uspeha na javnem nastopu pripomogla, da sem začela resneje razmišljati o glasbenem študiju. Iz radovednosti sem začela preigravati tudi težja dela, tako da sva po dveh letih z očetom začela študirati že Beethovne sonate.

Kje študiraš zdaj?

Leta 1974 sva se z očetom odločila, da se prijaviva za sprejemni izpit na Visoki šoli za glasbo v Duisburgu. Izpit sem sicer uspešno opravila, vendar na šolo nisem bila sprejeta, ker sem bila še premlada — morala bi imeti najmanj 12 let. V izpitni komisiji je bila tudi koncertna pianistka in pedagoginja Doris Konradova, ki me je začela poučevati najprej privatno, leto dni pozneje pa sem bila izjemoma, čeprav še ne 12 let stara, sprejeta v njen razred na visoki šoli za glasbo.

Kako usklajuješ šolanje na gimnaziji in študij na visoki šoli za glasbo?

Redno sem vpisana na gimnazijo, na visoki šoli pa študiram izredno. Tam delam na klavir kot glavni predmet, predavanj iz stranskih predmetov pa ne obiskujem. Izpitate iz teh stranskih predmetov bom morala opraviti še pred zaključkom študija — torej do pomladi 1979.

Kakšen je tvoj urnik dela?

Ko pridem od pouka, opravim najprej šolsko delo. Redno vadim od 15. do 17. ure, potem skupaj s starši, ki pridejo iz službe, kosimo. Po obedu lahko še vadim, vendar največ do osmih zvečer, po dogovoru s sosedo. Večkrat v tem času s sestro, ki igra violončelo in očetom, ki igra tudi violino, sestavimo klavirski trio

in igramo za lastno zabavo. Ob sobotah, nedeljah in seveda pred koncertnimi nastopi je potrebno vaditi tudi precej več.

Imela si že vrsto samostojnih recitalov in sodelovala na več tekmovanjih. Ali imaš pred nastopi hudo tremo?

V začetku se poslušalcev sploh nisem bala, pozneje pa me je postalo strah odgovornosti, tako da bi včasih najraje kar ušla. Trema je zelo odvisna od začetnega odziva publike — če dobro sprejme prvo izvajano delo, se sprostim in brez težav odigram koncert ali tekmovalni program do konca.

Ves spored izvajaš na pamet. Ali imaš dober spomin?

Precej dobro berem a prima vista (z lista) in si tudi kar hitro zapornim posamezne skladbe. Žal tudi zelo hitro pozabljam in pred nastopi moram program temeljito obnavljati.

Načrti v prihodnje?

Predvsem bi rada uspešno končala študij pri prof. Konradovi. Rada bi pripravila še več koncertov. V sredini februarja bom prvič nastopila kot solistka z orkestrom visoke šole in izvajala koncerta za klavir in godala J. Chr. Bacha in Walterja Leeja. Obenem pripravljam koncerte za klavir in orkester L. van Beethovna, Franza Liszta in P. Iljiča Čajkovskega. Naštudirala sem že koncert v a-molu Edvarda Griega, ki se mi je od vseh najbolj priljubil. Verjetno bom nekaj teh koncertov izvajala že konec leta 1978.

Ali se nameravaš povsem posvetiti glasbi?

O tem se še nisem trdno odločila; mislim tudi na medicino. Vendar me glasba zelo veseli, rada imam koncertiranje, poslušalce, rada pa bi tudi poučevala.

Kaj delaš v prostem času?

Pravzaprav mi prostega časa ostaja le zelo malo. Rada se ukvarjam s športom, redno plavam, včasih ujamem čas tudi za jahanje in kotalkanje.

V pogovoru z mlado pianistko smo izvedeli še marsikaj zanimivega. Že skoraj vse življenje živi v Nemčiji, zato ji slovenščina včasih dela majhne težave. Rada bi se čimprej vrnila v domovino, kamor zaenkrat prihaja le na obisk.

MARKO STUDEN

PISMO GM VELENJE

Prvi dan decembra sta v Velenju v okviru kulturnega sodelovanja med pobratenima mestoma Velenjem in Subotico gostovala subotički komorni zbor „Pro musica“ in kvartet za staro glasbo. Umetniki so v kulturnem domu opravili dva nastopa. Prvi je bil namenjen članom glasbene mladine Velenje, ki se jih je zbralo okrog 300. Mladi poslušalci so z zanimanjem in zbranostjo sledili programu, v katerem jim je ansambel za staro glasbo izvedel ples francoskih, holandskih, madžarskih in poljskih mojstrov XVI. in XVII. stoletja, komorni zbor „Pro musica“ pa nekaj zborovskih skladb od Hasslerja do Slavenskega in Bardoša. Izvajalci so bili veselo presenečeni nad prijetnim vzdušjem in so po koncertu govorili o mladih poslušalcih — članih glasbene mladine Velenje zelo pohvalno.

V imenu vseh izvajalcev, ki smo sodelovali na tem koncertu, želim glasbeni mladini Velenje še mnogo uspešnih srečanj z umetniki in pričam sem, da bodo mnogi od teh poslušalcev, ko odrastejo, postali stalni obiskovalci in ljubitelji kulturnih prireditev.

MIRKO MOLNAR

POLETNI TABOR GMS 1978

Lani smo že drugo leto zapovrstjo organizirali poletni glasbeni tabor GMS, ki se je odvijal v Veberičevi galeriji DOMAČIJA v Seliščih pri Vidmu ob Sčavnici. Morda ste v decembru videli dve televizijski oddaji o lanskem delu tabora?

Na podlagi dosedanjih uspehov želijo v Gornji Radgoni, kjer od lani finančno pomagajo taboru, da Glasbena mladina Slovenije nadaljuje z akcijo. Okvirni termini in ostale tehnične podrobnosti za tabor v prihodnji sezoni so že znani.

Program glasbenega tabora GMS 1978 bo imel tečaje komorne opere, vokalnega okteta, animacije in komorne glasbe. Udeležilo se ga bo lahko 40 tečajnikov — 4 vokalni solisti, 8 pevcev v oktetu, 20 animatorjev in 8 instrumentalistov. Tabor bo deloval od 9. do 30. julija. Člani GM bodo o podrobnostih seznanjeni tudi z biltenom.

Prijave pošljite svojim občinskim, medobčinskim in mestnemu društvu GM, v kolikor pa teh ni, na OK ZSMS ali ZKOS v občinskem merilu. Pri kandidiranju ansamblov bomo ob večjem številu prijav uvedli avdicijo.

FRANC KRIŽNAR

MATIJA BRAVNIČAR

V SPOMIN RAFAELA AJLECA

NAGRAJE- NEC DSS 1977

POPRAVKI

V letu, ki se je pravkar izteklo, je Matija Bravničar, skladatelj in član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, praznoval visok jubilej — 80-letnico življenja. Ob tej priložnosti smo ga v aprilski številki našega časopisa predstavili mladim bralcem — kot skladatelja in človeka. V razgovoru je mnogo povedal o svoji življenjski in umetniški poti in o svojih nazorih, omenil pa je tudi, da ima še mnogo načrtov, ki bi jih rad uresničil, če mu bo le zdravje dopuščalo. Žal je bolezen premagala močno voljo in vedrino in konec novembra prekinila plodno življenje skladatelja Matije Bravničarja, ki je z glasbeno zapuščino prispeval mnogo kvalitetna komorna in simfonična dela, poleg tega pa operi na Cankarjeva besedila „Pohujšanje v dolini Šentflorjanski“ in „Hlapec Jernej“.

Foto: MARKO ALJANČIČ

Sredi decembra nas je zapustil muzikolog Rafael Ajlec. Do poslednjega daha je spremljal glasbena dogajanja v naši kulturi in bogatil glasbeni program

Ljubljanskega radia. Njegova vestnost, natančnost in premišljenost je postala med nami že kar pregovor.

Vsi skladatelji, izvajalci in glasbeni pisci, ki smo se z njim kot redaktorjem za solistično in komorno glasbo na RTV Ljubljana srečevali, smo čutili njegov vpliv klasične izobrazbe, ki si jo je pridobil v šolskih letih, temeljitega znanja večine svetovnih jezikov in pa ogromne razgledanosti v svetu glasbe, ki si jo je pridobil z nenehno prizadevanostjo. Bil je zelo discipliniran in vase zaprta osebnost. Kadar pa se je razgovoril, si čutil, da brez vsakršne osebne mržnje in z velikim razumevanjem razpravlja tudi o danostih, ki mu niso bile pri srcu. Znal je ubirati akademsko raven občevarja.

Vsi, ki smo ga poznali po teh strokovnih in človeških lastnostih, ga bomo odslej občutno pogrešali.

PAVEL ŠVIC

Minulo jesen je Društvo slovenskih skladateljev že sedmič po vrsti podelilo nagrado najzaslužnejšemu poustvarjalcu leta. Tokrat je bil nagrajenec hornist Jože Falout, eden naših najvidnejših glasbenikov, ki že dolga leta uspešno deluje kot solist, član komornih skupin, orkestrrov in kot pedagog. Na slovesnosti v prostorih Društva slovenskih skladateljev je razloge za podelitev nagrade podal muzikolog dr. Andrej Rijavec in dejal:

„Že drugo desetletje se je prevesilo, odkar Jože Falout oplaja slovensko glasbeno kulturo. Naravni talent, trdo delo in izkušnje, ki si jih je pridobil na izpopolnjevanju v Parizu, so ga izbolikoval v kultiviranega mojstra-virtuozna na njegovem glasbilu. Poustvarjalna moč, ki jo je pokazal že ob svojih prvih nastopih, je dvignila ugled domače pihalne reprodukcije na mednarodno raven; in to ne samo na rogu, ampak posredno tudi na drugih pihalih in trobilih. Dosljej je doma in na tujem solistično izvajal več kot 80 slovenskih kompozicij, prav toliko z ansambliom „Slavko Osterc“ in okoli 20 skladb s pihalnim kvintetom RTV-Ljubljana...“

Foto: FRANCE MODIC

V vsako od letošnjih števil revije se nam je vrnilo nekaj napak, zato tokrat objavljamo popravke tistih, ki motijo razumevanje vsebine ali bralca prikrajšajo za informacijo: PRVA ŠTEVILKA: na strani 3 je izpadel pripis k naslovnici Foto: Lado Jakša, na strani 5 je pravilen naslov prvega članka PROGRAMSKA KNJIŽICA GMS, na strani 12 pa sta zamenjani prva in druga slika. DRUGA ŠTEVILKA: očitna napaka je že na strani 2, kjer pri tretjem in četrtem notnem primeru končni akord ni viden, zato primera z besedilom ponavljamo: „Tu, vidite, nas spravi do tega, da pričakuje mo naslednje:

Namesto tega pa nam jo zagode takole:

TRETJA ŠTEVILKA: na strani 6 je v drugem stolpcu pravilna letnica 1924—27, na strani 9 v prvem stolpcu pravilen naslov „Teharski plemiči“, v drugem stolpcu pa bi moralo namesto „prilozno“ pisati „približno“. Na strani 10 v drugem stolpcu ni pravilna beseda „njunost“ ampak „nujnost“ in na strani 13 je treba v četrtem stolpcu „dvorane opere popraviti v „dvorne opere“, skladatelju Straussu pa dodati ime Richard. Nazadnje naj opozorimo še na zamenjana podpisa k slikama Marija Kogojca na strani 20.

V začetku decembra je mladinski pevski zbor osnovne šole Trnovo v Ljubljani s koncertom v Slovenski filharmoniji proslavil 15 let svojega obstoja. Pod vodstvom stalne dirigentke Majde Hauptmanove je izvedel vrsto skladb iz vse bolj bogate domače ustvarjalnosti. Med njimi so mladi pevci zelo uspešno zapeli odlične pesmi Marija Kogojca (Holadrijo, Cicifuj in Zelehi Jurij), ki so zaradi zahtevnosti malokdaj izvajane. Trnovčane bi radi prav kmalu spet poslušali na koncertnem odru!

GLASBENA RAZISKOVALNA NALOGA V PIONIRJU

Peta, januarska številka revije Pionir prinaša zanimivo raziskovalno nalogo, na katero posebej opozarjamo bralce naše revije. Njen naslov je LJUDSKA GLASBILA IN OTROŠKA ZVOČILA. V nalogi lahko sodelujejo krožki in posamezniki, njihovo delo pa bo zbiranje in popisovanje starih ljudskih glasbil in godcev ter opisovanje in izdelovanje otroških zvočnih igrač. Naloga ni težavna in glasbenim pedagogom priporočamo, da se vključijo v raziskovanje. Razpis naloge v 5. številki Pionirja vsebuje tudi prijavnico.

GLAVNA LJUBEZEN GALLUS

Petje pri nas še ne bo izumrlo. Še je veliko mladih, ki jim je petje v veliko veselje in uteho. Zanj so pripravljene žrtvovati veliko prostega časa. Tudi na gimnaziji Kočevje je prepevajo že vsa leta po vojni. A še nekaj drugega imajo, česar najbrž ni na nobeni drugi gimnaziji ne v Sloveniji ne drugod: deklški oktet, ki se je odločil gojiti predvsem polifono vokalno glasbo. Tudi ime si je ta vokalna skupina nadela tako, da o namenih in ciljih ni nobenega dvoma: POLYPHONIA. Že ob odločitvi in odločitvi temeljne usmerjenosti okteta jih je opozoril prof. Miloš Humek, ki skupino vodi na velikanske težave in zahteve takega petja. Toda dekleta se niso dala preplašiti. Sklenila so vztrajati pri cilju, ki so si ga zadala pa skušati odkrivati sebi in poslušalcem lepote predvsem renesančne vokalne glasbe.

Lansko zimo so začele z rednimi vajami. Teško je šlo v začetku. A že majhni uspehi, kot je dobro zapet odstavek madrigala Luka Marenzia ali Gallusa, jim je vlil nove moči za delo naprej. Da, predvsem Gallus! Kako malo pravzaprav poznamo tega velikega moža. Res zahteva veliko pevsko izurjenost in obvladovanje glasu v zapletenem spletu samostojnih glasov, a ravno v premagovanju težav je posebne vrste užitek.

In v začetku junija je deklški oktet že stopil na oder. Polovica sporeda je ležala na njegovih ramah, drugo polovico so pa izpolnili učenci glasbene šole Kočevje z renesančnimi in baročnimi skladbami. Od točk okteta je bila polovica motetov Jakoba Gallusa, polovica pa madrigalov drugih renesančnih skladateljev. Poslušalci so dojeli ob njihovem izvajanju lepoto melodij, ki se prepletajo med seboj, pa čar harmonij v bolj homofonih skladbah. Led je bil prebit. Že pred začetkom pouka v letošnjem avgustu je pevska vnaema prignala pevke z vseh koncev k prvi vaji. S kakšnim navdušenjem so vzele v roke madrigale Jakoba Gallusa, ki jih do sedaj sploh niso poznale.

Porodila se je misel, da bi v letošnji sezoni obdelali sploh samo Gallusa in izvedli njegov večer, popestren s odlomki iz baročnih pesnikov. To je tvegan podvig, a ob dobri organizaciji in seveda dostojnem izvajanju Gallusovih skladb bi mogoče uspel. Vsekakor edinstvena volja in navdušenje. Zdi se, kot da je tudi med mladimi nastopila renesansa renesanse. Predvsem pa: MUSICA NOSTER AMORI

M. H.

REVOLUCIJA IN GLASBA 1977

V minullem letu je festival Revolucija in glasba praznoval mali jubilej — peto obletnico. Za njegovo osnovenje je dala leta 1973 pobudo Zveza kulturno prosvetnih organizacij Slovenije, ki je pritegnila v akcijo tudi Zvezo sindikatov, Zvezo borcev, SZDL, RTV Ljubljana in lokalne organizacije ter Kulturno skupnost Slovenije. Namen festivala je gojiti in negovati tradicije glasbenega sporočila iz NOB ter spodbujati nastanek novih del na sodobno delavsko in socialno tematiko ter tako obogatiti slovensko glasbeno literaturo. V letu 1973 so prireditve potekale v Ajdovščini, kjer je nastopilo 15 zborov; leto kasneje spet v Ajdovščini pa tudi v Brežicah in v Zagorju ob Savi. Takrat se je dejavnost razširila na kormorne skupine, soliste in orkester SF. Leta 1975 je spet potekal samo vokalni del v Ajdovščini, nato pa 1976 v treh mestih ob sodelovanju opere in orkestra RTV Ljubljana. Lani so tudi prvič nastopili mladinski zbori.

Na letošnjem festivalu (odvijal se je v novembru) so nova vokalna dela prispevali Rado Simoniti, Peter Lipar, Radovan Gobec in Vilko Ukmar. Ta festival je bil doslej tudi neuspešnejši: 11 mladinskih in odraslih zborov je nastopilo v Ajdovščini, orkester in komorni zbor RTV Ljubljana s V. simfonijo L. van Beethovna in „Vem za pomlad“ Iva Petriča v Krškem, Ljubljanska opera s Hlapcem Jernejem“ Matije Bravničarja v Zagorju ob Savi ter Slovenska filharmonija s IV. simfonijo P. I. Čajkovskega in „Rdečimi oblaki“ Pavla Šivica v Velenju. Gostitelji prireditve so bile občinske kulturne skupnosti, občinske zveze kulturnih organizacij in močnejše organizacije združene dela. V vseh navedenih mestih so bile festivalske prireditve ob enem svečane manifestacije praznika republike in kulturni prispevek v letu velikih partijskih in Titovih jubilejev.

STONE LOTRIČ

IDRIJSKA NAŠA PESEM

V Idriji je bila letos prvič organizirana občinska revija pevskih zborov. Za krajevno kulturo ima velik pomen, kajti zborovstvo je na idrijskem področju močno razvito. Revija pomeni živ stik s publiko, pa tudi priložnost, da se novi zbori predstavijo javnosti. Pred približno 400 ljubitelji zborovske glasbe (razprodana so bila tudi vsa stojišča, kar je za rudniško dvorano velika redkost) je v dveurnem programu nastopilo kar 9 pevskih skupin, od okteta do 25 članskega zbora. Omeniti moramo vsaj dve skupini, ki sta izrazito izstopali iz povprečja.

Prvi je moški oktet KUD „Janko Premrl—Vojko“ iz Spodnje Idrije, ki ga vodi Doris Žakelj. Predstavil se je z zelo priljubljeno „Ribniško“. Poleg glasovne zlitosti se lahko vsekakor pohvali tudi s sposobnimi solisti. Drugi omenbe vredni je moški komorni zbor „Zorko Prelovec“ iz Idrije, ki ga vodi Aldo Kumar. Deluje že 7 let in šteje 12 članov. Zbor ima v svojem repertoarju dela od svojega rojaka Gallusa do modernih stvaritev mlajše generacije slovenskih skladateljev. Zapel je Jezevo „Igraj kolce“, Šimičev „Dve srbski“, svoj nastop pa je sklenil s pesmijo Carlosa Puela „Che Guevara“, ki jo je za moški zbor priredil dirigent. Pri vseh pevcih je čutili dobršno mero muzikalnosti. Poleg tega pa zbor oblikuje še

izredna glasovna in tonska zlitost, ki se med drugim kaže tudi v jasnih linijah.

Kot primer zborovske dejavnosti na vasi pa moramo omeniti moški zbor KUD „France Prešeren“ iz Novakov. Zbor je šele na začetku in mu želimo pri njegovem delu obilo uspehov. Med sodelujočimi smo pogrešali deklški zbor vzgojiteljske šole iz Idrije, ki predstavlja kvalitetno zborovsko dejavnost mlajše generacije.

Ob koncu bi veljalo spregovoriti še nekaj besed o problemih in težavah idrijske glasbene kulture. Na idrijskem je razvito predvsem zborovstvo (izdatneje v zadnjem času), medtem ko na področju instrumentalne glasbe čutimo veliko vrzel. V Idriji delujeta samo dva večja sestava in sicer godba na pihala in plesni orkester. Dejstvo, da v Idriji že dolgo vrsto let nismo imeli priložnosti slišati kvalitetne instrumentalne zasedbe priča, da nekaj ni v redu. Gostovanje Tria Lorenz, ki je koncertiral pred približno 20 poslušalci, zastavlja vprašanje vzgoje glasbenega občinstva. Vsekakor pa bi zaslužila pohvalo glasbena šola, ki poskuša zapolniti vrzeli z nastopi svojih gojencev.

DAMIJAN BOGATAJ

TELEGRAMI

PETEK,
4. NOVEMBRA 1977

Simfonični orkester Makedonske filharmonije nam po obrazih ni tuj, saj v njem igra cela vrsta godbenikov, ki so glasbo študirali v Ljubljani. Orkester je razmeroma mlado poustvarjalno telo, ki s trdim delom in vztrajnostjo poizkuša doseči novo orkestrsko glasbo v drugih republikah. Na koncertu se nam je predstavil s tremi deli: Nikolovskega In modo antico, Boccherinijevim Concertom za flavto in orkester ter Brahmsovo 4. simfonijo.

PONEDELJEK,
7. NOVEMBRA 1977

Na drugem koncertu orkestra RTV Ljubljana sta orkester in dirigent Ernest Bour pripravila pravi užitek. Les elements, Rebelova skladba iz leta 1737, nas je po svoji nenavadni zgradbi in muzikalnosti ter seveda po zaslugi izvrstne izvedbe navdušila. Prav tako je muzikalno prepričljivo odigral Koncert za klarinet in orkester Pavla Šivica Alojz Zupan, medtem ko je simfonija v C-duru št. 6 Franza Schuberta izvenela preveč „mimogrede“, kot da bi dirigentu in orkestru „zmanjkalo sape“.

PETEK,
25. NOVEMBRA 1977

Dirigent Thomas Sanderling je dokazal, da lahko Slovenski filharmoniki, če imajo pred sabo trdno roko, igrajo odlično. Najprej se je to pokazalo v Haendlovem Concertu grossu št. 6 v g-molu, nato v Haydnovem Concertu za oboo in orkester, kjer se je izvrstno predstavil naš priznani oboist Drago Golob ter še posebno v Mozartovi Simfoniji št. 39 v Es-duru, ki jo je orkester izvedel z veliko preciznostjo, muzikalnostjo in mozartovskim poletom.

„Nastop orkestra Slovenske filharmonije pred polno dvorano v Aurori, v zvezni državi Illinois, je bil eden najboljših, kar smo jih slišali v tej ali katerikoli drugi dvorani v zadnjih letih.“

Tako se začena članek, ki je bil objavljen 26. oktobra v reviji „Prosveta“. Vse kritike, ki govorijo o nastopih našega orkestra v Združenih državah, so mu podobne. Nedvomno je bila prva turneja orkestra SF po tej oddaljeni deželi doživljati tako za tamkajšnje občinstvo (o tem pričajo zapisi v ameriškem časopisju) kot za naše glasbenike, ki so si enotni, da je ameriški publiko prijetno igrati in da jih nastopanje tam ni toliko utrudilo, kot so se bali pred odhodom na dolgo pot. Povsod so jih sprejeli s prisrčnostjo in pozornostjo, ki je niso navajeni.

„Slovenci bodo ostali v Saginawu do nedelje. Če bi jih hoteli pozdraviti in jih popeljati naokrog, pokličite hotel Ramada Inn.“ Zadnji stavek iz časopisa „Saginaw News“ nazorno kaže, kakšen odnos imajo Američani do soljudi. Prav to spoznamo tudi iz ostalih poročil in člankov o koncertih orkestra SF, saj zelo preprosto in nekoliko z reklamo obarvano govorijo o vsakem solistu in dirigentu, navajajo mnogo podatkov iz življenja in dela, iz zgodovine Slovenske filharmonije in orkestra. Zelo malo se ukvarjajo z analizami izvajanih del in podrobnostmi izvajanja: „Odkritje večera je bila solistična igra Dubravke Tomšič, ki je interpretirala koncert za klavir in orkester v e-molu op. 2 Frederica Chopina in nam z njim pripravila eno najlepših glasbenih doživetij v zadnjem času. Dubravka Tomšič je prvič javno nastopila, ko ji je bilo 5 let in je danes ena vodilnih jugoslovanskih umetnic mlade generacije... Študirala je pri Arthurju Rubinsteinu, ki je o njeni igri dejal: „Njena nadarjenost in osebnost sta izredni. Kakšna lahkotnost, kakšen ton! To je popolna in čudovita pianistka.“ (Prosveta) „Orkester z dirigentom Kolarjem je dosegel višek v izvedbi Devete simfonije Antonina Dvořaka... bilo nam je v užitek poslušati delo v tako imenitni izvedbi tega nadpovprečnega umetniškega ansambla.“ (Sprigfield) „Mladi dirigent Anton Kolar bežno spominja na mladega Stokovskega s temnim obiljem las. Toda njegovo vedenje, samozavestno, pretehtano in prepričljivo, postavlja na laž dejstvo, da je glavni dirigent komaj polna tri leta.“ (Saginaw News) „Med člani orkestra sem našel pet glasbenic in – presenetljivo – tudi koncertni mojster je ženska. Tempi orkestra kot tudi solistov so bili primerini, izrazi na obrazih solistov so bili zbrani in inteligentni, tako da niso odvracali od poslušanja, kot se včasih žal

Anton Kolar

Dubravka Tomšič-Srebotnjak

Ciril Škerjanec

primeri. Ciril Škerjanec, silak, za katerega se je zdelo, da bi lahko svoj orkester v h-molu. Njegova igra je vlivala spoštovanje, pritegovala napeto pozornost poslušalcev in poskrbela za sproščujoče zadovoljstvo. Zadnja točka sporeda je bila znana IV. simfonija P. I. Čajkovskega. Nanutov pristop je temeljil na najbolj smiselno usmerjenem naporu, kar sem jim bil priča. Nič ni

bilo pretirano. Četrty stavek je z čelo pospravil za zajtrk, se je predstavil z vseobvladujočo izvedbo Dvořakovega koncerta za čelo in intenzivnim ritmom, melodiko in dramatičnostjo dvignil občinstvo na noge...“ (Waukegan)

Tako predstavljajo naše glasbenike ameriški kritiki. In kaj pravijo naši umetniki o turneji?

CIRIL ŠKERJANEC: Ameriške kritike so seveda popolnoma drugačne od naših, saj se osredotočijo na izvajalca. Vendar je navadno boljši pokazatelj od kritik samih neposredni stik s poslušalci, ki po vsakem koncertu pridejo na pogovor. To deluje zelo stimulatивно in zdelo se nam je, da je od koncerta do koncerta naša izvedba boljša, ker smo se čutili odgovorne do tega odprtega občinstva, ki nas je s svojim odnosom spodbujalo in nam dajalo potrditev za trud.“

DUBRAVKA TOMŠIČ-SREBOTNJAK: Američani imajo radi reklamo in so vajeni živeti z njo, vendar se ji ne dajo preslepiti. Odkrito in brez zadržkov pokažejo, če jim kaj ni všeč in prav tako izrazijo navdušenje nad tistim, kar jim ugaja. Če ploskajo med stavki, to ne pomeni, da so neizobraženi, ampak preprosto dejstvo, da odobravanja niso vajeni skrivati. Razveselilo me je, ko sem videla, da je v zadnjih letih med poslušalci spet mnogo mladine, in zdi se mi, da je ameriško občinstvo postalo nekoliko bolj kritično, da se mu je izostril okus.

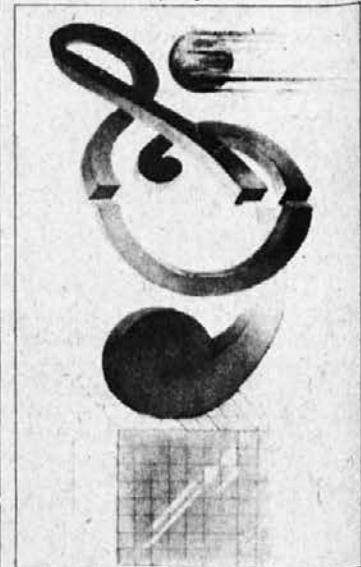
TONE KOLAR: Ameriško občinstvo je morda nekoliko naivno, kar verjetno izvira iz pomanjkanja tradicije, vendar je zelo sproščeno in prisrčno. Ni težko najti stika z njim, saj ga zanimajo vse vrste in enako radovedno poslušajo vso glasbo. Treba je povedati, da ta prisrčnost traja tudi po koncertu, ko ljudje prihajajo na pogovor in umetnike vabijo na svoj dom ali na izlet.“

DRAGIŠA OGNJANOVIČ (direktor Slovenske filharmonije): 26 koncertov v petih tednih pomeni mnogo potovanja in napora, zato je razumljivo, da naše življenje v Ameriki ni bilo turistično. Prepotovali smo skoraj 10.000 kilometrov, peljali smo se mimo parkov z eksotičnimi živalmi, mimo zanimivosti in znamenitosti, ki si jih nismo mogli ogledati, saj je bilo pogosto treba iz avtobusa stopiti naravnost na oder. Nekoliko dalj smo ostali edino v New Yorku in si prav na hitro z „letečim“ avtobusom ogledali Washington. Bile so seveda težave z vadenjem v hotelih, kjer smo stanovali, pa menjanje podnebnja in podobno. Vse to pomeni mnogo samoodpovedovanja, kar pa zbledi ob spominu na uspešnost koncertnega nastopanja našega orkestra.

Foto: Strečko Zalokar KAJA ŠIVIC

SODOBNA GLASBA V OPATIJI

Letos se je v Opatiji že štirinajstič odvijal festival sodobne jugoslovanske glasbene ustvarjalnosti, imenovan Jugoslovanska muzička tribina. Od 9. do 13. novembra so se v hotelskih dvoranah Kvarnerja in Imperiala zvrstili koncerti, ki naj bi prikazali letni prerez dogajanja na tem področju. Bili so informacija za strokovnjake in glasbene založnike ter razvedrilo že redkim zunajsezonskim gostom Opatije.

Izbora skladb ni uravnavala nikakršna programska usmeritev razen časa nastanka in tako smo slišali res širok razpon različnih stilov, ki žive bolj ali manj cvetoče življenje na našem relativno še mladem glasbenem prostoru. Od priredb narodnih pesmi, ki se ne razlikujejo dosti od onih iz prejšnjega stoletja, do elektronske glasbe, ki šteje šele dobrih petindvajset let. Prevladovala je komorna glasba, ker dvorani nista primerni za večje zasedbe. Predstave pa so bile vse strogo klasične, brez zunanjih neglasbenih dogodkov, ni bilo združitve s sliko, gibom, igro, kar je po svetu zelo aktualno in privlačno. Izjemi sta bili le Ulrichova skladba Kvadrati in nastop skupine Acezantez. V Ulrichovi skladbi smo začutili malo teatra v skeču, ki nastopi na koncu, ter v zavesti izvajalcev, da nastopajo, igrajo, in se torej ne gredo nekaj na smrt resnega. Izvajalce predstavljajo tri skupine glasbenikov in pianist, ki je obenem tudi dirigent. Skupina srednjeveških muzikantov, majhen klasičen orkesterček in jazz-band. Istočasno teče tudi magnetofonski trak s konkretnimi in elektronskimi zvoki. Te različne „glasbe“ se mešajo, prekrivajo, nastaja zanimiva zvočna slika, ki je pravzaprav tudi odraz današnjega vsakdanjega zvočnega okolja. Kot rečeno, skladba se je zaključila s

skečem, ki je res osvežil smrtno resnost koncertnega vzdušja, ki je zaradi dolžine koncertov povzročala z dolgočasnost poslušalcev. Izvajalci so ob streljih (s traku) zbežali z odra. Detonirajo skupino ACEZANTEZ bi lahko označili kot predstavnike eksperimentalne glasbe. Njihova glasba temelji na improvizaciji, uvajajo tudi igro in ples. Tako prazadevanja so vsekakor razveseljiva, čeprav z nastopom morda niso pokazali dovolj umetniške prefinjenosti in moči.

Ker se je glasbi z besedo težko približati in tudi zaradi količine koncertov sem se omejila le na nekaj opisov, ki so se mi iz določenih aspektov zdeli zanimivejši. Vrednejši glasbeni dogodki so bili bolj redki. To je pri tolikšni množici izvajanih del iz razmeroma kratkega preteklega obdobja po eni strani razumljivo, razen tega pa so razmeroma majhen delež prispevali najkvalitetnejši priznani skladatelji. Trije predstavniki mlade hrvatske (Marko

Seja, Kiril Ribarski, Vlasta Doležal-Rus, Igor Karlin, Aci Bertonec) ter komorni orkester RTV Ljubljana pod vodstvom dirigenta Uroša Lajovca. Le-ta je zaključil opatijsko srečanje s koncertom, ki je programsko in izvedbeno segel morda najvišje.

Koncert je prinesel tudi večino slovenskih prazvedb. Zato naj o njem povem nekaj več. Jani Golob je skladatelj iz tako pogrešane mlajše generacije, predstavil se je s skladbo Nokturno, ki je napisana sicer v tradicionalnem glasbenem jeziku, vendar kvalitetno, logično ter dosledno, tako, da ima delo svojo vrednost. Božidar Kantušer je skladatelj srednje generacije, ki kot ustvarjalec pri nas ni izrazil prisoten. Izvedli so njegovo skladbo Coexistence No. 1 s solistom na tolkalih, Borisom Šuberkom. Sjedila je Merkujeva Rapsodija za godala (Ali sijaj, sijaj sonce) s citati narodnih pesmi ter skladno zvočno obravnavo tega materiala. Še en Nokturno, Ramov-

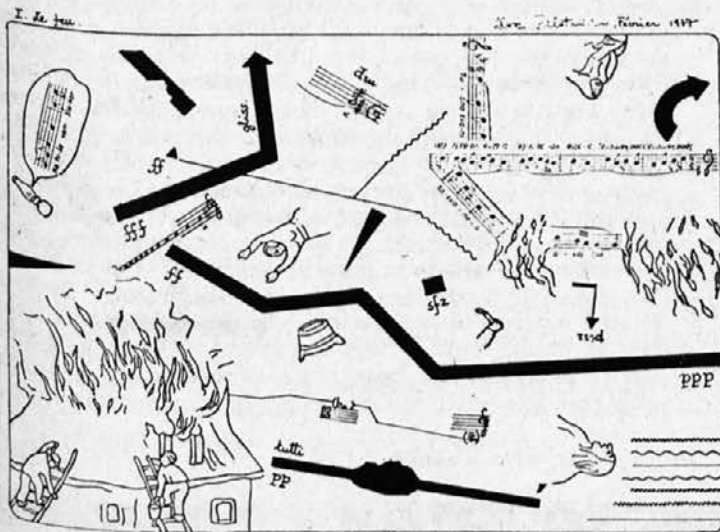
ALOJZ SREBOTNJAK NAIF

„Skladba je nastala februarja 1977 in je napisana za zagrebški ansambel ACEZANTEZ. Spodbudo za to moje delo sem dobil v slikarstvu Josipa Generalića, odtod tudi naslov skladbe. Kompozicijo sestavlja 5 zvočnih slik, ki si sledijo brez prekinitev. Partitura temelji na grafičnih elementih, vzeti iz Generalićevih slik in na zvočnih fragmetnih narodnega melosa Podravine. Iz teh elementov sem ustvaril glasbeno grafiko, ki s svojo vizualno koncepcijo stimulira improvizacijo ansambla in sugerira zvočno realizacijo skladbe.“

Kakor avtor v tem pojasnilu že sam pove, je uporabil za zapis skladbe risbo, enega izmed načinov grafične notacije. Tako notacijo so

mo, da je skladba nedoločena glede na svojo izvedbo, njen izid je neznan. Skladba se uresniči v svoji izvedbi, izvedba skladbe je skladba sama.

„Naif“ pa prinaša poleg nedoločenosti glede na izvedbo in odprtosti za izvajalčovo ustvarjalno dejanje še neko drugo kvaliteto. Posamezne slike so sicer označene z zaporednimi številkami 1 – 5, vendar avtor v navodilu pove, da je vrstni red lahko poljubno izbran. Ne gre za partituro, ki bi kot zaključena celota vnaprej določala organizacijo zaporedja elementov in s tem predvidevala odnose med zvoki. Edina vizualna poteza, ki nakazuje to „dinamiko“, je zgoščenost in raz-

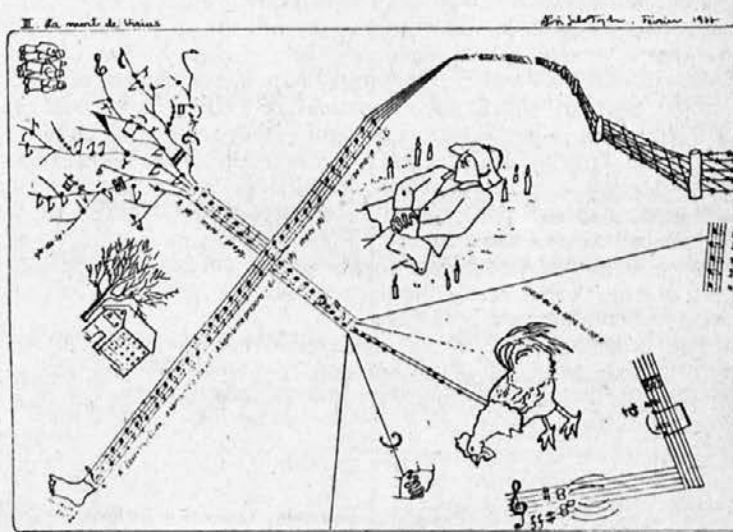

šev, vendar zelo različen od prvega, v sodobni glasbeni govorici, zanimiva in kvalitetna skladba. Jež je v skladbi Strune milo se glasite presentil z novimi barvnimi efekti godal, ki jih je dosegel z uporabo različnih predmetov za igranje. To je bila edina skladba v Opatiji, v kateri se je skladatelj spoprijel z odkrivanjem novih izraznih možnosti na tak način. Novi zvoki so se izredno ujemali z lirskim razpoloženjem in sporočilom skladbe, „... ki vabi k prisluškovanju dogajanj zvoka in ne k prepričevanju z zvokom.“ Lebičev Tangram je izvrstna skladba. Kot smo pri skladatelju že navajeni, je tudi to delo pretehtano, skladno, brez vsakršne navlake ali klišejev, ki razveseljuje tudi s polnimi in nenavadnimi zvočnimi barvami.

Vsako dopoldne se je odvijala umetniško sociološka tribuna, kjer so sodelovali glasbeniki in drugi kulturniki ter sociologi. Marsikatera tehtna misel je bila izrečena o položaju umetnosti in posebej glasbe v svetu in pri nas, o medsebojnem odnosu umetnosti in družbe, o njenih nalogah, dolžnostih, pravicah, smernicah in poteh.

BRINA JEŽ

Slika: „OGENJ“

začeli v petdesetih letih razvijati ameriški skladatelji (Morton Feldman, Earle Brown), v Evropi se s tem precej ukvarja Italijan Sylvano Bussotti, pri nas pa zagrebški skladatelj Milko Kelemen. „Naif“ pa je, kolikor vemo, prava slovenska dosledno izvedena grafična skladba. Naj dodamo še to, da je bila skladba doživela prvo izvedbo na letošnji jugoslovanski glasbeni tribuni v Opatiji.

Prva pomembna razlika med klasičnim pa tudi modernim notnim zapisom in glasbeno grafiko je, da zadnja izhaja iz slike, to je organizacije likovnega materiala, ne pa iz vnaprej izbrane zvočne predstave o skladbi. Ko skladatelj skladbo komponira, ne ve o njeni zvočni podobi pravzaprav ničesar, ali vsaj ne dosti več kot izvajalec. Na eni strani pomeni to popolno emancipacijo glasbenega zapisa od njegove zvočne realizacije, z drugimi besedami dokončen razpad „identitete“ glasbenega dela: skladatelj (njegova „glasbena“ misel, ideja, predstava) – izvedba (realizacija te zamisli na podlagi zapisa) – poslušalčeva percepcija skladbe. Na drugi strani pa pomeni veliko večjo angažiranost izvajalca ali izvajalcev, ki ponavadi skozi improvizacijo prevzamejo vlogo „komponista“ ali pa so vsaj enakovredni soustvarjalci skladbe. Pravi-

redčenost likovnih elementov na posameznih slikah. Skladba je sestavljena iz „partov“, delov, med katerimi ni nobene „funkcionalnosti“, medsebojne soodvisnosti, ki bi določala smer, v kateri naj bi se skladba gibala. Hkrati pa je ta princip dosledno izveden tudi znotraj vsakega dela (kar je lepo razvidno iz slike). Elementi niso postavljeni eden za drugim, stojijo drug ob drugem. To pa pomeni, da ustvarjajo svet, v katerem ni prioritetenih razlik med njimi, niso medsebojno podrejeni in hierarhično urejeni. So enakovredni in „enakopravni“, kakor so enakopravni izvajalci pri izvedbi, izvedbi kot izbiranju in ustvarjanju zvoka.

Zato tudi beseda, ki zapisuje te misli, ne more seči dlje, kot sega njeno območje informacije ali v najboljšem primeru pomenskih izpeljav, ki pa se kaj hitro lahko izgubijo v teoretiziranju in padejo v spekulacijo. Glasba je domena zvoka. Beseda je ne more vrednotiti, še manj pa soditi (kar se nemalokrat dogaja v naši glasbeni kritiki). Zato tudi ta zapis ne more spregovoriti o zvoku glasbe Srebotnjakove skladbe; ta mora spregovoriti sama zase, kajti njena moč in njeno sporočilo sta v zvoku dogodka, v dogodku zvoka.

BOR TUREL

Slika: „VIRIUSOVA SMRT“

Ruždjak, Davorin Kempf) in srbske (Vuk Kulenović) generacije skladateljev so se doma že lepo uveljavili, s svojimi deli so se predstavili tudi v Opatiji. Zlasti razveseljivo je, da vsi pišejo avantgardno, z veliko mero okusa in domiselnosti.

Beograjski elektronski studio, edini v Jugoslaviji, vodita ga skladatelj Vladan Radovanović in Paul Pignon, je predstavil tam nastala dela na svojem koncertu. Elektronska glasba si je v svetu že utrla pot in priznanje – ljubitelji glasbe se ne sprašujejo več, ali jim je elektronska glasba všeč ali ne, temveč tehtajo, kateri skladatelj in katera skladba jim je bolj pri srcu, kar kaže tudi na raznolikost in bogatstvo zvočnega materiala, ki ga skladatelji odkrivajo v elektronskih aparaturnah.

Slovenci so se zelo izkazali, ne s količino izvedb, temveč z dokaj visokim kvalitetenim nivojem. Imena naših skladateljev zavzemajo pomembno mesto v jugoslovanski glasbi, so izoblikovane osebnosti z raznolikimi glasbenimi govoricami. Svoje skladbe so prispevali Ramovš, Božič, Weingerl, Šivic, Petrič, Krek, Merku, Lebič, Srebotnjak, Golob in Jež. Kar velja za skladatelje, velja tudi za izvajalce. V Opatiji so prišli večinoma renomirani umetniki – Tomaž Lorenz, Mitja Gregorač, z njima je nastopil mladi kitarist Igor

BEDŘICH SMETANA (12

Bedřich Smetana se je rodil 2. marca 1824 v Litomyšlu v družini očeta pivovarja in matere nemškega rodu, rojene Link. Kakor pri številnih pomembnih glasbenikih in skladateljih, je bilo tudi za Bedřicha Smetano odločilno ozračje, ki ga je v otroških letih obdajalo v domači hiši. Oče, trezen in posloven mož, je bil velik ljubitelj glasbe in celo delček pravega violinista. Ob njem je Bedřich že štirileten napravil prve korake v violinski igri, kmalu pa se je oprijel tudi klavirja, ki je postal njegov najljubši instrument. S sedmimi leti je prvič nastopal pred javnostjo, osemleten pa se je poskušal v najpreprostejših skladbah.

V šolskih letih je Smetana obredel razna češka mesta; pot ga je vodila preko Jindrichovega Hradca, Jihlave, Nemškega Broda, Prage in Plzna, kjer je leta 1843 končal gimnazijo. Sprva sploh ni kazalo, da bo kdaj uspešno zapustil šolske klopi, saj se je ves prosti čas prepuščal klavirju in komponiranju — resda še nerodnih — polk, četvork, galopov in drugih napol zabavnih družabnih skladb, in oče je s strahom spoznaval, kam vodi sina njegovo neustavljivo življenjsko hotenje. Tako je rad ali nerad privolil, da se je Bedřich po končani gimnaziji vpisal v glasbeno šolo slepega mojstra Josefa Prokša v Pragi. V velikih gmotnih težavah — osiromašeni oče mu namreč ni mogel dajati dovolj podpore za študij — je bil Bedřich prisiljen, da se je preživljal kot privatni učitelj klavirja. Kljub temu je v strogi Prokševi šoli dozorel v pravega klavirskega virtuozu in zaslovel zlasti z interpretacijami Chopinovih del, hkrati pa se je seznanjal z naprednim glasbenim svetom evropske romantike. Ko je ob neki priložnosti tedaj že slavni Robert Schumann potoval skozi Prago, mu je mladi komponist pokazal eno svojih klavirskih skladb. „Ne v svojo korist izdaja Berliozov vpliv“, si je v svoj dnevnik zapisala Schumannova žena Clara.

Tudi Smetano je zajel vrtinec revolucionarnega leta 1848. Takrat se je odpovedal službi privatnega učitelja glasbe — štiri leta jo je opravljal pri grofovski družini Thun — in se odločil, da ustanovi

lastno glasbeno šolo. Tvegala je drzno dejanje: posvetil je svoj prvi opus, šest „karakterističnih skladb za klavir“ Franzu Lisztu, v upanju, da si pridobi naklonjenost prvaka takratne glasbene Evrope. Imel je srečo. Veliki Liszt mu je podaril 400 goldinarjev, in to mu je bilo dovolj, da je Smetana jeseni leta 1848 v Pragi odprl lastno glasbeno šolo.

Skladatelj je dosegel, kar je hotel — samostojno glasbeniško delo. Vendar okoliščine za njegovo umetniško rast niso bile ugodne. Bachov absolutizem je zatiral komaj prebujene mlade moči češkega ljudstva in naroda. Smetana je bil prisiljen, da leta 1856 sprejme vabilo mesta Goeteborg na Švedskem, kjer mu je usoda namenila vlogo osrednje glasbene osebnosti. To je bilo zanj in za njegovo razvojno pot nadvse odločilno. Osvojen tesnih domačih razmer se je prepustil valu evropske nove romantike: Chopin, Schumann, Wagner, Liszt — imena, katerih umetniškega duha se je na Češkem komaj začel zavedati, so postala vodilo na njegovi skladateljski poti. Z Lisztom se je osebno spoznal že tik pred svojim odhodom iz Prage in ga zatem leta 1857 in 1858 tudi obiskal na njegovem domu v Weimarju na Nemškem; Lisztove simfonične pesnitve so mu Smetano napravile močan vtis in v njihovem duhu je v Goeteborgu ustvaril prva svoja dela te vrste, med njimi tudi simfonično pesnitev na temo iz češke zgodovine „Wallensteinov tabor“.

Švedska je gostila Smetano le štiri leta. Leta 1860 so se politične razmere v Avstriji in na Češkem izboljšale. Z ukinitvijo absolutizma in z uvedbo ustavnih reform so nastopili nekoliko boljši časi za nacionalno kulturno življenje. Skladatelj se je na prigovarjanje prijateljev vrnil v Prago in se posvetil razvoju češke glasbene kulture. Postal je vodja znamenitega praškega zbora Hlahol, se uveljavil kot dirigent simfoničnih koncertov, kot glasbeni pedagog, glasbeni pisec in kritik. Iz pretežno svetovljanske osebnosti se je Smetana tako po umetniški miselnosti kot z ustvarjalnostjo razvil v oblikovalca češke nacionalne glasbe. Zavedajoč se pomena, ki ga im

24 - 1884)

opera v nacionalnem glasbenem življenju, se je lotil tudi te glasbeno-gledališke zvrsti. Prva je bila opera na zgodovinsko snov: „Brandenburžani na Češkem“ („Branibori u Čechach“), leta 1863. Sledila je „Prodana nevesta“, največji Smetanov uspeh, izrazito delo v nacionalni smeri, polno zmagoslavja ljudske radoživosti in ljudskega melosa. Tega leta – 1866 – je Smetana postal dirigent začasnega češkega narodnega gledališča v Pragi, ki so mu dve leti pozneje (1868) postavili temeljni kamen za lastno gledališko hišo. Ob tej priložnosti je skladatelj krstil svoje tretje delo te vrste, opero „Dalibor“.

Usoda ni hotela, da bi Smetana brez grenkobe užival uspehe svojega ustvarjalskega napa, „Dalibor“ ni doživel tistega odmeva, ki si ga je skladatelj želel. Živahni, a vendar po svoje lahkotni in lahko sprejemljivi „Prodani nevesti“ je sledilo delo, ki je doživelo odpor pri večini češkega občinstva. „Dalibor“ mu je bil kljub izraziti nacionalni zgodovinski snovi pretežak, preveč wagnerjanski, na kratko, preveč nemški. V resnici se Smetana tudi v svoji novi vlogi ni izneveril vzorom iz mladosti. Že prva njegova opera, „Brandenburžani na Češkem“, je kazala kali wagnerjanske širine in teže, ki se v „Daliborju“ še okrepile. Napravili bi mu krivico, če bi moža zaznamovali kot posnemovalca Letečega Holandca, Lohengrina in Tannhaeuserja, vendar je vnašal v svoj opus tisto tehtnost napredne evropske nove romantike, ki se je zdela širokemu češkemu občinstvu, navajenemu preprostih spevoiger in operet, neuzžitna, saj ga je silila k doživljanju in razmišljanju višje vrste. Tako se je tudi na Češkem pokazala znana dvojnost mladih nacionalnih kultur: odpor proti tujemu lahko včasih pomeni tudi odpor proti takšnim velikim ustvarjalskim vrednotam, ki od občinstva zahtevajo več kot zgolj razvedrilo in zabavo.

Toda skladatelja to ni vrglo iz tira; vztrajal je na začrtani poti kljub tveganju, da zaide v osamljenost. Leta 1872 je končal svoje najbolj „nacionalno“ glasbeno-dramsko delo, opero „Libuša“, na-

cionalno po izpovedni misli in po spojitvi češkega ljudskega izraza z načeli evropske nove romantike. Dve leti zatem je začel nastajati Smetanov največkratnejši simfonični opus, cikel „Moja domovina“, s katerim se je skladatelj vpisal v železni repertoar svetovnih koncertnih odrov; ni nam treba posebej opozoriti na najslavnejšo kompozicijo tega cikla, na „Vltavo“, na pravcato lirično pesem „Iz čeških logov in gajev“, na zgodovinske freske „Vyšehrad“, „Tabor“, „Blanik“, na ljudsko neugnano „Šarko“. Tudi na opernem odru ni utihnil: „Libuši“ so sledila še štiri operna dela, deloma v smeri „Prodane neveste“, deloma v smeri „Libuše“. Ustvaril pa je še dragocena klavirska in komorna dela. A hkrati s tem se je oglašala tudi neizprosna usoda, usoda Beethovna in Schumanna: oglušlost in težka duševna bolezen. Krstne izvedbe „Libuše“ leta 1881, ob slovesnem odprtju Češkega Narodnega gledališča, zaradi oglušlosti ni mogel več dirigirati. Leta 1883 se mu je naglo omračil um. Umrl je v praški bolnišnici za duševno bolne 12. maja 1884.

JANEZ HOEFLER

Podpisi k slikam in pismu

Bedřich Smetana

Z ljubljanske uprizoritve najbolj priljubljene Smetanove opere *Prodana nevesta*: Ladko Korošec kot mešetar Kecal (desno), Vekoslav Janko v vlogi kmeta Krušine in Bogdana Stritarjeva kot njegova žena Ljudmila.

Smetanovo pismo priča o veliki tragediji, ki je zadela skladatelja podobno kot Beethovna. Opero *Poljub*, ki jo omenja, je uglasbil že potem, ko je oglušel, in tudi njegovo najpomembnejše simfonično delo, cikel pesnitev *Moja domovina* je napisal popolnoma gluhi!

„... Vzrok, da se tako redko oglasim, je strah, da bi bil Vam in drugim prijateljem nadležen. Kajti človek, ki mu je usoda naklonila samo žalost v življenju, je za srečnejše na tem svetu gotovo težaven ali vsaj neprijeten. Le kdo bi prenašal njegove tožbe? In jaz sem sedaj v takem stanju, da bi se lahko pritoževal. Gluh sem in bom najbrž gluhi tudi ostal. Mnogi zdravniki in vsa mogoča zdravljenja mi niso nič pomagala. Ohromelih živcev se ne da več oživiti...“

Omenili ste navdušenje, ki ga je vzbudila prva izvedba moje najnovejše opere „Hubička“ (*Poljub*). Takih ovacij res še nisem doživel. Občinstvo je moja prizadevanja, da bi tudi v opero uvedel nacionalno glasbo, poplačala na način, ki daleč presega moje zasluge. Neštetokrat so me poklicali na oder in svečano oblečene delegacije so me obsipale z vencji vseh vrst, z naslovi in pesmimi. Kot omamljen od ganjenosti sem komaj vedel, kaj naj storim. Dobil sem na stotine telegramov iz vseh krajev. Nekatere občine so me imenovale za svojega častnega člana. Imenujejo me utemeljitelja nacionalne glasbe in mi izkazujejo vse mogoče časti. — Žal sem bil v nabitó polni dvorani EDINI, ki od vse glasbe — povrh moje lastne! — nisem slišal niti enega tona: . . .“

(Iz Smetanovega nemško pisanega pisma Charlotti Valentin v Goeteborgu, 1877).

AACM V UNIONU

Ljubljanski poslušalci so se v novembrskem jazz koncertu seznanili z improvizacijami dueta vrhunskih ustvarjalcev: ANTHONYJA BRAXTONA, pihala, in MUHALA RICHARDA ABRAMSA, klavir. Oba sta dostopna, prav nič zvezdniška (takšni so vsi pravi ustvarjalci kreativne glasbe); prišla sta na oder, preizkusila zvok in v dveh delih koncerta predstavila zaključeni glasbeni celoti. Del vsake je bil zapisan, do-

potrjujejo poslušalčeva pričakovanja. Nekje se zdi, da zveni eno od pihal (Anthony igra klarinet, flavto, sopran, alt saksofon... posebnost je skoraj tri metre visok subkontrabas saksofon) prav ekscentrično, čudno, sam pravi, da igra iz potrebe, predvsem zase. Ljudem je to všeč ali ne!

Anthony se sporazumeva (komunicira) z množico ljudi; če njegovo glasbo sprejmejo, so sposobni iz nje

Anthony Braxton

polnjevale so ju spontane improvizacije. To je bilo glasbeno oblikovanje, podajanje odnosa dveh ustvarjalcev med seboj, odnosa glasbenika—poslušalci.

Ustvarjanje v duetu je le ena oblika, v kateri sodeluje Anthony; sam sklada, improvizira na solo nastopih, v večji zasedbi (kvartet, kvintet), z godalnim orkestrom. To dokazuje njegovo vsestransko ustvarjalnost. Tako se vedno znajde v novem zvočnem odnosu, iz njega izčrpa vse izrazne možnosti. Klasična glasbena izobrazba (od zgodnje do sodobne), kompozicija, tradicionalni jazz, glasba 60. let: John Coltrane, Eric Dolphy sestavljajo njegov glasbeni razvoj, zato ni presenetljivo, če ga poslušamo v dialogu s sintesizerjem ali v veliki zasedbi ob strogo zapisani skladbi (na primer po matematičnih pravilih), ki je zvočno zelo blizu eksperimentalni glasbi. Anthony Braxton z izredno natančnostjo vodi celotno glasbeno dogajanje: poda osnovno temo (melodijo), nakaže tempo, dinamiko, usmerja, kam naj se stvar razvija. Njegov pristop je oseben, včasih humoristično zafrkljiv, zlahka razpoznaven. Zavezni enostavna fraza, prekine jo z improvizirano medigro. Popolnoma nepredvidljivo oblikuje tonski material, zdaj svobodno, drugič vezano v obliko. Z globokim notranjim občutkom usklaja vse te prvine, ki

izluščiti izkušnjo. Ljubljanski aplavz je to potrdil. Anthony se je vedno znova vračal na izraziti temi v dveh celotah, tako so se ustvarjale oprijemljive skupne točke obeh kreativcev. Izvrstni pianist Muhal Richard Abrams je z energijo zaostajal za Anthonyjem, a z mnogo občutka dopolnjeval, razvijal nakazane improvizacije. Vsi jazz pianisti morajo biti nujno prav genialni v klavirski tehniki. Razdeljeni so v tiste s popolno klasično izobrazbo in one s prirojenim talentom (običajno so samouki). Šele popolnost igranja je osnova za prve korake v improvizaciji.

Muhal Richard Abrams je, v Chicagu (60. leta) vodil eksperimentalno skupino, ki se je 1965 preoblikovala v AACM (združenje za napredek kreativnih glasbenikov). V tem okviru se je 1969 izoblikoval The Art Ensemble of Chicago. Med glasbeniki AACM je sodelovala Creative Construction Company (sestavljali so jo Anthony Braxton, Leo Smith, Steve McCall, Leroy Jenkins). V zasedbi je ustvarjal tudi Abrams. To so bili začetki oblikovanja širše scene; vsi ti glasbeniki so danes vodilni v kreiranju improvizirane glasbe. Prav Anthony Braxton in Muhal Richard Abrams sta najbolj neposredno predstavila glasbo, ki se ustvarja danes, tisto, ki jo zahteva čas in ljudje.

KONCERT KVARTETA MAXA ROACHA

Žepna državica San Marino leži prav blizu Riminija, mondenega obmorskega letovišča, ki je bilo tudi letos polno nemško govorečih turistov. Široka avtocesta te pripelje od obale naravnost v San Marino, mestce, polno kiča, restavracij in tradicije. Prebivalci uživajo prekrasen razgled, občudujejo vile someščanov, skrbijo za turiste in pazijo na čistočo. Policaji so odeti v svetlo modre uniforme z belimi trakci,

vanja v big bandu Gila Evansa, vendar je njegova želja ustvarjati z malo skupino, kar tudi sicer uspešno počne. Zvok njegovega saksofona je poln, močan, specifičen, brez kakršnihkoli okraskov. Vedno znova so me presenetile Billyjeve glasbene ideje. So drobne, iskrive, a pomembne za ustvarjanje celote. Cecil Bridgewater s svojim nastopom ni zaostajal; tu in tam sem imela občutek, da bi moralo biti več poslu-

Max Roach

straže pred pomembnimi zgradbami so še bolj našepljene. Najbolj spodbuden je bil krvavo rdeč plakat, ki je vabil na večerni koncert skupine Maxa Roacha. Mestni očetje pridno skrbijo za kulturne prireditve, torej ne smejo zanemariti jazza. Pozno smo ugotovili, da bo koncert na glavnem trgu kraja Serravalle. Sredi trga so postavili lesen oder, ga olepšali z zavesami, nanj postavili reflektorje in ozvočenje, ki bi bilo pravšnje za našo dnevno sobo. Na eni strani trga je bila gostilna, na drugi strani so balinali. Meščani so vzorno pripravili stole, blagajno (vstopnina 500 lir) in zaprli ulice zaradi prometa. Zbralo se nas je 200 radovednih, ni nam bilo žal. Z glasbeniki smo živeli od preizkusa ozvočenja do konca, okoli polnoči.

Kvartet Maxa Roacha sestavljajo: MAX ROACH, bobni, REGGIE WORKMAN, bas, CECIL BRIDGEWATER, trobenta, BILLY HARPER, tenor saksofon. Glasbeniki ustvarjajo v tej ali lastni skupini, sposobni so zaigrati koncert, ki ti da dovolj energije, da jih prideš poslušati tudi iz Jugoslavije.

Fantje so začeli s primerno skladbo za ogrevanje „Longsome Lover“ (Osamljeni ljubimec). Nekateri poslušalci so bili v gostilni, drugi so balinali, glasba jih je privlačila kot magnet.

Glasbeniki imajo profesionalen nastop; popolnoma so uigrani in vsakdo je pokazal, kaj zmore. Najprej so prepustili solo mlademu teksaškemu saksofonistu Billyju Harperju. Vsi ga poznajo iz sodelo-

valcev, da bi se bolj razdal. Reggie Workman je na basu ustvaril nepozaben nastop, ki bi ga lahko primerjala le z igranjem Garyja Peacocka. Toliko izpovedne moči premore le malo basistov, naj bo z lokom ali brez, pod njegovimi prsti je postal bas popolnoma enakovreden instrument. Max je pustil soglasbenikom, da so se naigrali, nato je pokazal, da je še vedno sposoben ustvarjati nekaj svežega, sodobnega. Ne piše zaman v kritikah, da je največji bobnar, skladatelj in vodja skupin v sodobnem jazzu. Bobni so zanj ritmični, a tudi melodični instrument. To je dokazoval v sodelovanjih s Kennyjem Clarkom, Dizzijem Gillespijem, Charliem Parkerjem, Milesom Davisom, Cliffordom Brownom, Sonnyjem Rollinsom.

Druga skladba je zvenela uvodoma umirjeno, kolikor bolj so se kopičile vibracije med nastopajočimi, toliko bolj je rasla dinamika. Cecil je zdaj pokazal, kako bogata je njegova invencija. Po odmoru so zaigrali Billyjevo „Call of the wild and peaceful heart“, z albuma Black Saint za istoimensko italijansko gramofonsko družbo. Skladba je zvenela novo, sveže. Efektno vračanje na glavno temo, variranje le-te, spontane improvizacije, vse to je ustvarilo vzdružje pravega, velikega koncerta. Meščani so prisluhnilli samo glasbi, prej takšne niso poznali, želeli so jo slišati še več. Za konec, okoli polnoči so zaigrali „Around Midnight“ Theloniousa Monka.

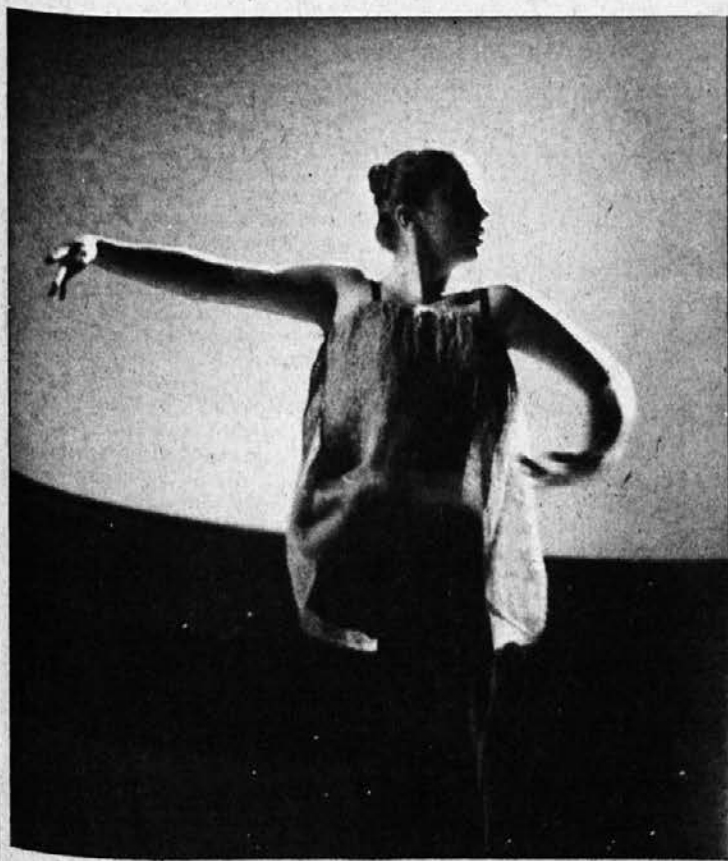
Foto: Brane Rončel URŠKA ČOP

KREATIVNA GLASBA IN PLES

Zvočne vibracije prodrejo v človeka neposredno, če jih je pripravljen sprejemati, če je odprt. Dovolj intenzivne prebudijo vsa čutila, telo se odzove z gibanjem. Veliko vaj, discipline, kreativne fantazije je potrebno, da izraziš bistvo, glasbeno sporočilo. Vse to je dano le nekaterim.

Nov pristop približevanja kreativne glasbe ljudem — z njeno intenzivnostjo, energijo — je izražanje, njena

sestavlja baletna skupina MKUD dr. Franjo Crnek s I. gimnazije. MAJA MILENOVIČ, koreografinja, plesalka, je zbrala v skupino trideset gimnazij. Seznanjanje s kreativno glasbo, izvajalci, jih vodi v doživeto oblikovanje skupinskih koreografij; estetski, doma izdelani kostumi, make up, scenski nastop — vse je podrejeno glasbi, tako da ostaja njeno sporočilo neokrnjeno, vsi vidni učinki ga le obogatijo. Pro-

simbioza (sožitje) s plesom. Bistvo improvizirane glasbe je globoko občuteno, visoko cenjeno in samo narekuje iskrene, prav nič revijske gibe, brez pretvarjanja: čutimo, kdo s plesom zaživi, kdo je le naučen.

Jazz je v svojih prvih korakih neolčljivo povezan s plesom, prav tako spontan kot glasba sama. Gibanje se je tesno oslanjalo na ritem: izrazit, enakomeren, včasih prav ekstatičen. Vedno kompleksnejše ritmične strukture so pozneje ples skoraj onemogočale. Danes, v izrazito poliritmičnem času, se telo prilagaja tej slojevitosti ritma in najde nove pristope v oblikovanju odnosa zvok-gib.

Del novo ustanovljene jazzovske sekcije Glasbene mladine Maribor

gram, ki ga plešejo na proslavah, večerih jazza, koncertih, sestavljajo koreografije ob glasbi najbolj kreativnih v sodobni improvizirani ustvarjalnosti: Sun Ra, John Coltrane, Sam Rivers, Max Roach, Roscoe Mitchell. Skupina se zaveda odgovornosti do glasbe, njenih ustvarjalcev, poslušalcev v dvorani, ki jim je ta umetnost namenjena. Kjerkoli so nastopili (samostojno ali v okviru celovečerne prireditve z recitacijo, diapozitivi) jih je občinstvo sprejelo, priznalo njihovo kvaliteto in izvirnost. Zavzetost plesalk, število treningov, razgledanost, izpopolnjevanje programov — to je potrdilo zrelosti ljudi, ki se ob kreativni glasbi osveščajo, vzgajajo in že vedo zakaj, kako ustvarjajo.

Foto: Urška Čop URŠKA ČOP

SONČNA POT IN OBLEDELE ZVEZDE

Moram reči, da mi že ime zasedbe ni bilo všeč, že od vsega začetka ne. YU-ALL-STARS... kako pompozno, tuje in samozavestno zveni. No, kljub temu (in še marsičemu drugemu) je koncert tako imenovane zasedbe le moral biti, in sicer se je zgodil na sobotni večer v začetku decembra v napol prazni dvorani ljubljanskega kina Union.

Da ne bi razočaral poslušalcev in da vsaj nekoliko vzpodbudi dogaja-

časno sončna. Glede na to, da so igrali le slabe pol ure, ni moč sklepati o celovitosti njihove ustvarjalnosti, saj je to prekratek čas, da bi dinamičnost nastopa lahko bolj utemeljili. Edina neprijetnost je bila prevelika bobnarjeva zagnanost, pre-majhen občutek za nežen udarec, raje božanje, ki je večkrat tudi druga dva člana tria pognal v preglasno igro. Idejno pa je njihova glasba odprta (sončna) pot in lahko

Agim Brizani

Lado Jakša

Dani Gančev

nje domačega jazza, je prireditelj (Jazzovsko društvo) za uvod v koncert povabil tudi ljubljanski trio SONČNA POT.

Na srečo je (po mojem mnenju) prav ta trio prinesel piš svežega zraka v sicer nostalgichen večer.

SONČNA POT so Lado Jakša, ki poleg saksofona sede tudi za klavijature (orgle in dodatna elektronika), Dani Gančev, ki izmenjuje bas kitaro z električnim klavirjem, in bobnar Agim Brizani. Kot lahko opazite, so na srečo brez kitarista. To jim namreč omogoča, da svojo glasbo zastavijo drugače od že davno izčrpanih formul jazz-rocka ali drugih komercialnih variant, kjer ima jazz kakršenkoli opravček. Njihova glasba ne sodi pravzaprav nikamor, kar je takorekoč kompliment. To pomeni, da vam jo bom na papirju zelo težko reproduciral. V njej je veliko melodijske, čistih tonov orgel in saksofona, lebdečih linij in občasnih dinamičnih poletov, podprtih z ritmom. Je elektrika, a ne glasna. Je glasba sedemdesetih let, pa vendar brez-

upamo, da bodo obveljali za eno boljših glasbenih zasedb v našem okolišu. Želim, da jih eksistenčni problemi ne bi prisilili v preran razhod, kot so že marsikatero drugo skupino.

Glavnim nastopajočim se mi ne zdi vredno posvetiti več kot nekaj kratkih stavkov. Pianist Bora Roković je nekaj tednov prej, preden je ta zasedba izvedla vrsto nastopov po Jugoslaviji, dejal, da ne misli igrati „kakšnih starih bluesov“, pa je očitno pogoltnil svojo obljubo. Boško Petrovič, Duško Gojković, Damir Dičić, Krešimir Remeta, Jovan Miković in Ratko Divjak so odigrali rutinski nastop evergreenov, tradicionalnih tem in konvencionalnih jazz skladb v stilu izpred dveh, treh desetletij. Pevka Nada Knežević je šablonsko odpela štiri klasike tipa „Ella Fitzgerald“ in se poslovila. Nastop, ob katerem so se glasbeniki bolj zabavali kot poslušalci, in še en dokaz, da se je t. i. „zvezdam“ jugoslovskega jazz ustavilo že dolgo, dolgo tega.

Foto: Tomaž Skale STANE SUŠNIK

NAMESTO UVODA

Septembra 1977, ko sem natančneje prebiral prispevke o zgodovini plošče in nosilcev zvoka, sem se odločil pripraviti pet prevodov, ki sem jim dodal še svoj tekst in tako zakrožil delo ter si potrdil, da sem prebrano tudi razumel.

Leto 1977 je razglasila industrija nosilcev zvoka in za njihovo predvajanje potrebnih naprav, za leto praznovanjanje stoletnice zvoka. Pregled dogodkov izpred stotih let nam sicer pove, da Edisonov uspešni poskus zapisa zvoka še ne pomeni tudi pričetka razcveta produkcije plošč (kasneje trakov, kaset in zanje potrebnih naprav). To nas opozarja, da je industrija razglasila leto 1977 kot leto proslavljanja zaradi sebe (v Zahodni Nemčiji z željo, da bi jo opostili nekaterih davkov) in ne zato, da bi nas opozorila na izumitelje in na zgodovino. Prav zato se mi je zahotelo pripraviti te prispevke, da bi opozoril na tisto, kar je bilo v govorih in priložnostnih publikacijah pozabljeno. Prepričan sem, da je vsakdo v minulemu letu prebral vsaj eno besedilo, posvečeno nosilec zvoka, in moje delo bo uspešno, če vas bom prepričal, da je potrebno vse te tekste brati previdno (tudi mojega), zelo previdno, jim verjeti šele po drugem branju, ali pa sploh ne.

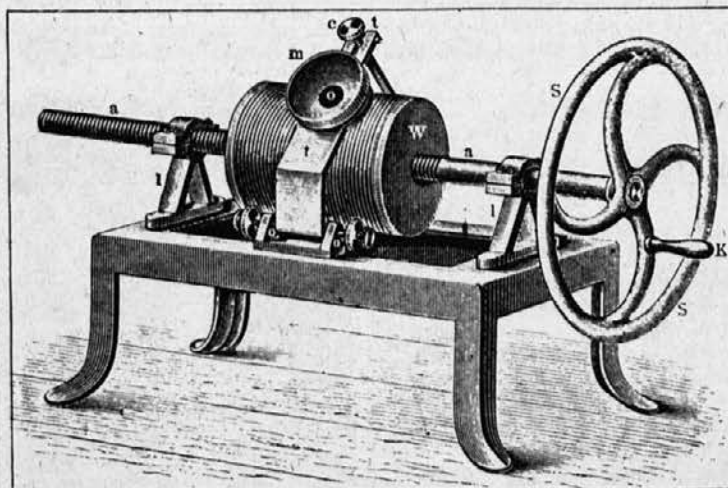
Vseh pet prevodov, ki jih bomo tu objavili, je prevzetih iz revije Hi-Fi—Stereophonie, ene najresnejših svetovnih revij o glasbi, ploščah in kakovostnem predvajanju. Prvi prevod je posvečen plošči kot sredstvu za ohranjanje in ponovno predvajanje zvoka, pomenu plošče in njeni verjetni usodi. Ta sestavek opozarja bolj na tehnično plat, medtem ko so naslednji trije prevodi povezani pod naslovom „Kritika plošč — kritika glasbe“ in zastavljajo vprašanje kritike plošč, še posebej pa govore o nalogah kritika plošč v primerjavi s koncertnim ali opernim kritikom. Dodajam: ta premišljanja so tudi spodbuda za premislek o vlogi koncertnega ali opernega kritika. Še več, lahko so odlična spodbuda za razmišljanje ali pogovor o oblikah poslušanja, o tem, kako se spreminja poslušanje glede na kraj, čas, osebo (v zvezi z osebo upoštevati starost, izobrazbo, kraj in način življenja, psihično stanje pred poslušanjem in njegovo spreminjanje med

poslušanjem) — kar razumem dvojno: zgodovinsko in posamično/enkratno.

Poslednja zapisa povezuje želja po pojasnjevanju. Prvi je primerjava „plošče“ in „posnete kasete“, drugi pa je tekst, ki sem ga napisal kot razjasnilo: kritika knjige Gramofoni in magnetofoni, ki je izšla pri Državni založbi Slovenije. V primerjavi plošče in posnete kasete je avtor zavestno upošteval poleg tehničnih meril tudi estetska, saj je odločilno merilo pri ocenjevanju obeh nosilcev zvoka prav možnost ustreznega poslušanja oziroma interpretiranja. Ustavil se bom za hip, ozreti se moramo na prehojeno pot. Neprehoma govorimo o tehničnih in estetskih vprašanjih z gledišča poslušalca. Povsem pa smo zanemarili zgodovinski sklop, v katerem se je ekonomska struktura družbe usmerila

takšno sodbo je bila hitrost, s katero se je takrat širila množica tehničnih novosti.

No, zdaj smo že bliže menjavi stoletij, in vsem dobro znana plošča se še kar vrti, glede na dohodek precej pogostejše kot leta 1970. Njena mlajša in modernejša konkurentka, posneta kasete, je do zdaj še ni zmogla potisniti v stran. Razumljivo je, da se zdi inženirju zaostal nosilec zvoka, s katerim posredujemo drobceni igli na težavni poti z upoštevanja vrednimi pospeški še zmerom dvajsettisoč Hertzov in več, ko je vsa informacija že odlično shranjena po elektronski poti. Vsak nov način pa se bo moral meriti s ploščo glede priročnosti in kratkega časa iskanja, kajti plošča predstavlja — kot piše Ernst Pfau v „Funkschau“ — pretresljiv primer človeške resignacije in

Prvi fonograf iz leta 1877: W — jekleni valj, m — ustnik, o — membrana, K — ročica, S — vztrajnik.

prav v produkcijo nosilcev zvoka in vtisnila nepripravljenemu sprejemniku določen način odzivanja in pozornosti. (V središču pozornosti je ali zgolj tehnično-proizvodni vidik ali pa tehnika zgolj kot sredstvo za estetski užitek.) Predočiti si moramo ta zgodovinski sklop: kako pride do snemanja, kako snemanje poteka, kako nastane izdelek in kako se razširi med ljudmi. Ta proces namreč s svojimi dogajanjimi določa tudi sprejemnika. In nanj sem se omejil, ko malce razjasnjem pogled na stvari, da bi jih znali ustrezno povezovati in z njimi ravnati. Ne bilo bi umno zanikovati proizvode za kakovostno predvajanje in vse tisto, kar je z njimi povezano, zaradi nekaterih asketskih vzorov. Nujneje je, da odpremo oči, da se ne bi s kakovostnim predvajanjem srečali nepripravljeni.

IGOR KRAMBERGER

STOLETNA

Leta 1960 je nekaj inženirjev sedelo v zasebnem krogu po srečanju AES (Audio Engineering Society) — Združenja tonskih tehnikov in inženirjev. V trenutnem razpoloženju so se odločili, da zapišejo na list papirja s podpisom svoje mnenje o vprašanju: „Bo čez desetletje še obstajala plošča v nam znani obliki?“ (Eden od udeležencev je bil med drugim oče slikovne plošče.) Večina jih je bila mnenja, kolikor se lahko spomnim, da plošča v obliki, ki se je takrat uporabljala, leta 1970 ne bo več obstajala. Spodbuda za

potrpežljivosti. Zanimivo bo v prihodnosti opazovati, v kolikor se bo na tehničnem obzorju pojavil nov, idealen ohranjevalec informacij, če se bo človeštvo uspelo znova dogovoriti za tako vseobsežno poenotenje. Plošča se je razširila hkrati z idejo, da bi za večno ohranili zvok. No, ideja nam je že dolgo domača. Težave pri uvajanju avdiovizualnih medijev pa so nastale ne nazadnje zato, ker se nam je odprlo več poti z različnimi gospodarskimi vidiki in ker se je tehnika razvila naprej že ob vpeljavi prvega uporabnega izdelka.

Ne poskakujmo od sreče, če se pojavi možnost novega nosilca zvoka, ker bi nas lahko razrešil stoletnega. Zbirke plošč pač ne moremo zavreči tako zlahka kot črno-beli televizor.

DIETER THOMSON

Hi-Fi—Stereophonie 7/1977, stran 802

opombe prevajalca:

1. Ko so inženirji pisali svoja mnenja, long-play plošča ni bila stara niti deset let.
2. Poenoteno je bilo: hitrost 33/3 o/min, premer 30 cm, hitrost snemanja merske frekvence (1000 Hz), sprememba frekvenčne krivulje pri izdelavi plošče in zrcalni obrat pri predvajanju, da nastane znova linearna frekvenčna krivulja (omogoča zapis celotnega slušnega območja) — RIAA — označevalna krivulja s časovnimi konstantami, izdelava in nastavitve diamanta, ki vreže zvok v lak-folijo.

KLAVIRSKI DRUGI/KONCERT V G-DURU OP. 44 P. I. ČAJKOV-SKEGA

Skladateljev brat Modest Čajkovski je imel prav, ko je zapisal, da bi bilo le težko odločiti, komu je bolj veljalo priznanje ob prvi izvedbi, skladatelju ali interpretu. Glasba drugega klavirskega koncerta vsebuje vse tiste značilnosti, zoper katere je nastopila „ruska peterica“. Povrh gradnja glasbenega stavka in klavirski part ne moreta zatajiti lisovskih vzorov s svojo nabuhlo govornico in samovščeno briljanco. Intimna, prisrčna mesta so kaj redki, duhovitosti je malo.

Plošča bo razveselila vsakogar, ki rad uživa v vrhunski pianistiki. Dubravka Tomšič namreč z obudovanjem vredno brezhibnostjo in muzikalno zanesljivostjo mojstruje tudi vsa tista mesta, ki so za dobrega pianista vtevana. Tonski mojster S. Dolenc je skrbel predvsem za jasnost klavirskega parta, medtem ko je zvok orkestra pogosto nekoliko moten ali zabrisan. Simfoničnemu orkestru RTV—Ljubljana dirigira Samo Hubad. Izid plošče je podprla Kulturna skupnost Slovenije.

SIMFONIJA ŠT. 9 OP. 95 ANTONINA DVOŘAKA

Izvedba in posnetek Dvořakovske simfonije „Iz novega sveta“ spada med vrhunske dosežke naše gramofonske produkcije. Do kraja premišljena in vendar spontano delujoča tehnična in muzikalna poustvaritev partiture pod taktirko Antona Kolarja s simfoničnim orkestrom Slovenske filharmonije prepričuje od prvega do zadnjega takta. Tonski mojster Sergej Dolenc pa je dosegel ne le zgledno plastiko pri tonski osvetlitvi izstopajočih instrumentalnih skupin, ampak tudi nepopačeno barvo posameznih instrumentov v njihovih solih. Zvok orkestra ni ugašen na bučnost, zato igra ni nikjer nasilno glasna.

Obe plošči (produkcija RTV Ljubljana) sta opremljeni z dragoceno ovitkoma (Borut Bučar — Matjaž Vipotnik), D. Cvetko in A. Rijavec sta prispevala komentarja, ki nista le opremljena z najpotrebnejšimi zgodovinskimi podatki, ampak prinašata zelo oprijemljivo, tudi vzgojno pomembno razlago del.

Na pobudo Društva glasbenih umetnikov in s podporo RTV Ljubljana je mariborska Založba Obzorja izdala plošči, ki imata dvojni pomen, umetniškega in dokumentarnega. Na PRVI PLOŠČI so posnetki

iz operne in koncertne literature so-
pranistke VERE LACIČEVE, ki je
kot solistka ljubljanske opere umrla
na samem začetku svoje nagle
karriere. Njen glas, ki sega od lirične-
ga značaja preko dramskega do
koloraturnega, s plošče zelo nepo-
sredno odmeva in bo razveselil pred-
vsem ljubitelje romantične glasbe.
Spored sestavljajo poleg Mozarta
dela Donizettija, Bizeta, Rimske-
dela Korsakova, Leoncavalla in
Rahmaninova. Romance
Rahmaninova spremlja Trio Lorenz,
operne arije pa simfonični orkester
RTV Ljubljana, ki ga vodi Samo
Hubad.

Na DRUGI PLOŠČI so OPERNE
ARIJE iz svetovne operne literature,
obogatene za dve slovenski deli:
Krvavjevo pripoved iz „Desetega
brata“ skladatelja Mirka Poliča in
Friderikovo arijo iz „Veronike De-
seniške“ Danila Švare. Izvajalca sta
na prvi strani basist Ladko Korošec,
na drugi tenorist Rudolf Franci. Ker
gre za matrice, napravljene iz arhiv-
nih posnetkov RTV Ljubljana, dina-
mika in barva tona od prve do zad-
nje točke sporeda nista enaki. Ven-
dar sta glasova obeh solistov tako
verno reproducirana, da pri obeh
nenehno izstopa tisti lošč, ki je zna-
čilen za slovensko petje in ga pre-
poznamo že pri prvih taktih. Oba
solista povrh tega vzgledno izgovar-
jata besedilo.

Tonski snemalci je S. Dolenc,
obe plošči je izdelal Helidon, sofi-
nancirala ju je Kulturna skupnost
Slovenije.

TRETJO PLOŠČO je v isti založ-
bi in izdelavi izdalo Društvo sloven-
skih skladateljev v svoji zbirki
„MUSICA SLOVENICA“. Prinaša
po eno orkestralno skladbo Marjana
Kozine, Demetrija Žebreta in Blaža
Arničca. Medtem ko sta slednji dve
simfonični pesnitvi („Svobodi na-
sproti“ in „Gozdovi pojejo“), pa v
Kozinovi „Baladi Petrice Kerempu-
ha“ sodeluje solist-basist (Franjo
Petrušanec). Tudi ta plošča ima
umetniški in dokumentarni pomen.
To pa ne le kot tehten primer iz
opusa navedenih skladateljev,
ampak zaradi svoje puntarske, osvob-
ditelne, socialne ideje, ki preveča
vsa tri dela.

Ubrani simfonični orkester RTV
Ljubljana tudi v teh delih mojstruje
Samo Hubad.

Na tržišču se je pojavila „SLO-
VENSKA ZBOROVSKA PESEM“ s
svojo prvo ploščo. Izdala in založila
jo je produkcija RTV Ljubljana in
zveza kulturnih organizacij Sloveni-
je, podprla pa kulturna skupnost
Slovenije. Plošča je vsestransko zani-
miva, poučna in komercialna: niza
zborovsko pesem za razne sestave
od umetniško tehtne do zabavne
„aufbiksarske“; nudi pogled v inter-
pretacijo od strokovno neoporeč-
nega do preprostega fantovskega
petja; potrjuje, da se da tudi kakšen
zahtevnejši zbor oblikovati s pov-
prečnimi, nešolanimi glasovi. Povrh
pomeni zadoščenje za vse ljub-
ljanske in izvenljubljanske zборе, ki
se z navdušenjem in požrtvoval-
nostjo trudijo za lepo skupinsko
petje. Izbor je oskrbel Zvonimir
Ciglič, sodelovali so vsi znani radijski
snemalci, izdelal pa je ploščo
Jugoton, Zagreb. Posnetki so v glav-
nem jasni in nepopčeni, tako da

posredujejo verno sliko zmogljivosti
izvajalcev. Upajmo, da se bo začeta
akcija ugodno nadaljevala!

Založba Obzorja je poskrbela za
ploščo „HIMNE, SVEČANE PESMI
IN ŽALOSTINKE“, dobrodošlo za
proslave vseh vrst. Zbore, ki so veči-
nomna napisani enoglasno in jih poje
Partizanski pevski zbor, spremlja pa
Godba milice, segajo od Interna-
cionalne do pesmi partizanskih skla-
dateljev v priredbi V. Štrucla, A.
Persija, S. Dleska, J. Bruna in F.
Bernarda. Vse skladbe dirigira R.
Gobec; posnetkom pa se pozna, da
so bili napravljeni v Slovenski filhar-
moniji pod izkušenim tonskim moj-
strom S. Dolencem. Urednik in pro-
ducent je V. Avsenik, zanimivo
opremo pa je prispeval M. Vipotnik.

PAVEL ŠIVIC
JONI MITCHELL/HEJIRA SUZY
Joni Mitchell že dolgo prodajajo
kot rock ali folk, čeprav na njenih
ploščah prevladuje jazz. Nikjer ne
pozabijo besedil njenih skladb, ki
mejijo na poezijo in ko jih bereš na
ovitku, težko verjameš, da jih je
mogoče tudi zapeti. Brez neumnih
in ponavljajočih rim, ki so drugače
kar edina značilnost besedil izvajal-
cev rocka, skromna instrumentalna
sestava skupine, ki jo spremlja (kita-
ra, bas in bobni — kako vsakdanje),
je v nekaterih skladbah dopolnjena z
vibrafonom, klarinetom, rogovi,
tolkali in orglicami. Ko poslušaj plo-
šče Joni, vse do zadnje, je jasno, da
ustvarjalne možnosti v tej sestavi še
niso izčrpane. Enotno poslušanje ni
dovolj, veliko najdemo šele po ne-
kajkratnem poslušanju. Novih po-
menov v besedilu in glasbi z razu-
mevanjem besedil ali brez, zadostuje
tudi glas Joni in glasovi glasbil, glas-
bil, ki govorijo.

TOMAŽ DOMICELJ/V ŽIVO
RTV LJUBLJANA

Izid je, lahko rečem, najbolj
težko čakal Tomaž sam. Kajti kje se
še lahko zgodi, da nekdo, ki dva-
najst let dela, dobi „osebni dohod-
dek“, prvo veliko ploščo, ki je v tej
zvrsti glasbe drugod običajna že po
nekaj letih, šele zdaj? Tu. In: še ta
mora biti posneta „na živo“, mora,
ker drugače skoraj ne gre. Podatki o
plošči: skoraj sedeminštirideset
minut glasbe, štirinajst skladb, od
tega dve instrumentalni (Začetek in
Blues na deževni dan), razen neka-
terih (Stara mama in Živela je dekl-
ca) so mlajšega nastanka. Med njimi
izstopajo: Mlada Anka, Preprost
človek in Irena, lahko noč, vendar
tudi druge ustvarjajo tok, ki ne
poneha tudi po koncu. Posneta je
bila na turneji Tomaž '77 po vsej
Sloveniji. Domicelj poje, igra šest in
dvanajst strunsko kitaro, orglice in
kazu. Razen ene skladbe in besedila
je vse druge napisal sam.

Sproščenost, energija, izvedba
brez napake, odprta, jasna besedila,
z eno besedo „srečna“ glasba. Še
nekaj: zdelo se bo nepomembno —
podatki o turneji, kje in kdaj je na-
stopal. Tudi za vsako skladbo.
„Tomaž, ali je mogoče, da boš imel
svojo ploščo?“ je stavek na drugi
strani ovitka. Lahko bi bil tudi na-
slov plošče.

ALEKSANDER MEŽEK/KJE SO
TISTE STEZICE
RTV LJUB

Z velikim pričakovanjem sem
čakal na izid, koliko subjektivnih

faktorjev je vplivalo na to, kot se je
pozneje izkazalo — angleški glasbe-
niki, napoved izida tudi v Veliki Bri-
titaniji, velika plošča, tudi tam, lan-
skoletna turneja po Sloveniji... Že
ko sem videl ovitek, se mi je zdelo,
da to ne bo „tisto“. Prijetne pesmi-
ce, ki pa te obidejo, naj bi ugajale
kar največ poslušalcem in to jim bo
uspelo. Vendar se razblini izraz glas-
beni individualist, predvsem zaradi
površnih besedil. Tudi raznolikost
skladb, kar bi bila lahko dobra stran
plošče, je prevelika. „Sodobna“ slo-
venska popevka z angleškimi glasbe-
niki“.

LEVENDER HILL MOB
RTV LJUBLJANA

Pri nas zagotovo ne bo uspela.
Zakaj? Kanadska skupina v že tra-
dicionalni zasedbi izvaja neprepri-
ljivo pop glasbo, ki hoče biti še kaj
drugega. Glede na to, da so brez
prave uspešnice, s katero bi tudi
veliko ploščo bolje prodajali, bi bilo
bolje izdati glasbo katerega drugega
izvajalca, ki izvaja naprednejšo.
Tako je bila izdana brez vsake pro-
pagande, ki je pri neznanih izvajal-
cih še kako potrebna. Finančni re-
zultat gramofonske hiše bi bil isti.

FATS DOMINO/20 GREATEST
HITS
RTV LJUBLJANA

Dvajset uspešnic bo za nekatere
(starše) spomin in končno prilož-
nost za njihove otroke, da jim kupi-
jo njihov „rock“ kot dokaz. Nasta-
nek od konca štiridesetih, do za-
četka šestdesetih let ji ni vzel takrat-
ne svežine. Morala bi biti zgled da-
našnjemu orkanu disco glasbe.

DRAGO MLINAREC / NEGDJE
POSTOJI NETKO JUGOTON

Po treh zelo dobrih ploščah,
predvsem v času, ko so izšle ter so
bile odraz glasbenega stanja v naši in
tuji pop glasbi, smo konec lanskega
leta dobili četrto: Negdje postoji
netko. Prva plošča, A ti se ne daj, iz
leta 1971 s skupino 220, je bila
splet rock'n'rolla in balad. Druga,
Pjesme s planine, leta 1973, je že
dala slutiti bodočo glasbeno usmeri-
tev, čeprav je tudi na tej prevladoval
rock: preprosto, ne preveč melodič-
no temo glasbeniki z improvizacija-
mi, vendar še v okviru zgradbe rock
skladbe, razpredejo daljšo skladbo.
Naslednja, Rodenje, iz leta 1975, je
samo potrdila pot k iskanju novih
možnosti zvoka skozi izkušnjo v
rocku, iz nje k jazzu. S še tremi ml-
dimi glasbeniki, ki igrajo tudi jazz,
je Mlinarec v dokaj novem zvoku,
idealno združil rock in jazz, akustič-
na in električna glasbila ter lirične
besedila, ki prav tako kot pri Jon
Mitchell mejijo na poezijo. Po že
odlično tretji je bilo težko pričaka-
vati še boljše. Pa vendar. Lahko le
ponovim besede, ki sem jih napisal
za tretjo, le da je vse še bolj dogna-
no, zmeraj boljše, najboljšo, od glas-
be do oblikovanja ovitka. Brez preti-
ravanja: to odlično ploščo jugoslo-
vanske glasbe, ki bi jo, celo z uspe-
hom, kot še kakšno ploščo naših
godcev (glasbenika posameznika),
moralo izdati tudi v tujini.

MILOŠ BAŠIN

PETEK,
9. DECEMBRA 1977

Na koncertu oranžne-
ga abonmaja smo slišali
dve zelo zanimivi deli:
najprej najnovejše delo
slovenskega skladatelja
Vilka Ukmarja Koncert
za violončelo in orkester,
nato pa še orkestralne
odlomke iz Wagnerjevih
del. Na začetku koncerta
so Slovenski filharmoniki
pod vodstvom dirigenta
Antona Kolarja zaigrali
Haydnovo Simfonijo št.
85 v B-duru. V izvedbi je
manjkala tipična Hayd-
nova ljubkost in pikant-
nost. V Ukmarjevem
Koncertu se je predstavil
mladi Miloš Mlejnik, ki je
svojo nalogo odlično
opravil, saj je igral ne le
tehnično brezhibno,
ampak tudi globoko mu-
zikalno doživeto; Wag-
nerju je bil orkester ne-
dorasel. Mestoma sicer
bleščeča in muzikalno
doživeta interpretacija je
bila večkrat neprecizna
in površna.

SREDA,
14. DECEMBRA 1977

Ob 100-letnici rojstva
Emila Adamiča je orke-
ster RTV Ljubljana na
svojem rednem koncertu
izvedel Tri skladbe za
godalni orkester. V drugi
točki je 3. koncert za
klavir in orkester L. van
Beethovna zaigral sovjet-
ski pianist Dmitrij Baški-
rov, od katerega smo pri-
čakovali mnogo več.
Drugi del koncerta je bil
posvečen Straussovim
delom: simfonični pes-
nitvi Smrt in povečanje
ter šopku valčkov iz
opere Kavalir z rožo.
PETEK,

16. DECEMBRA 1977

Koncert je bil v celoti
posvečen Franzu Schu-
bertu. Slišali smo tri
dela: uverturo Rosamun-
de, Schubert/Lisztovo
Veliko fantazijo v C-duru
za klavir in orkester,
tokrat prvič v Ljubljani
(kot solist je nastopil
solistni in natančni pia-
nist iz Francije François
Duchable), v tretji točki
pa je orkester Slovenske
filharmonije pod vod-
stvom dirigenta Boga
Leskovca zaigral še Sim-
fonijo št. 9 (ali 7) v
C-duru. Muzikalni kon-
cept celotnega koncerta
je bil izredno dognan in
prepričljiv, izvedba pa žal
prevečkrat površna.

VELIKI ROMANTIK NEMŠKE GLASBE JOHANNES BRAHMS

Johannes Brahms se je rodil 7. maja 1833 v Hamburgu v družini kontrabasista. Njegova mladost je potekala v skromnih, revnih razmerah. Po očetovi zaslugi se je že zelo zgodaj seznanil z glasbo. Kot mlad fant si je prvi denar zaslužil v ribiških krčmah, kjer je igral melodije za ples. Zaradi izredne nadarjenosti za glasbo so mu kmalu nudili solidnejšo izobrazbo pri Eduardu Marxenu, kateremu je v poznejših letih posvetil svoj 2. klavirski koncert. Kot pianist je Brahms tako hitro napredoval, da je v domačem mestu kmalu izvajal samostojne koncerte.

Leta 1853 je odšel na prvo koncertno turnejo s takrat znanim madžarskim violinistom Remenyijem in v kovček spravil svoje skladbe – nekaj samospelov, klavirskih skladb, trio in kvartet. Potovanja je bilo za mladega Brahmsa odločilnega pomena. Srečal se je s takrat že slavnim Franzom Lisztom, ki ga je za več tednov povabil v Weimar, in znani violinist Josoph Joachim ga je s priporočilom poslal k Robertu Schumannu v Duesseldorf. Schumann in žena Clara sta bila prevzeta ob Brahmsovem talentu in Schumann je napisal o mladem skladatelju članek, v katerem ga imenuje „tistega, ki je moral priti“. Tako so se mlademu mojstru odprla vsa vrata. Celotno življenje je Brahmsa vezelo globoko prijateljstvo na Schumannove, posebno na Claro po moževi smrti. Pomagala mu je v najglobljih življenjskih krizah, ko je bil kot slaven mož poleg mnogih hval deležen tudi nešteti kritik.

Po kratkem delovanju v Detmoldu, kjer je vodil ženski zbor in pisal prva orkestralna dela, in ponovnem bivanju v Hamburgu, kjer je bil prav tako vodja zbora, se je leta 1862 dokončno preselil na Dunaj, potem ko mu ni uspelo dobiti dirigentskega mesta v rodnem kraju. Nekaj časa je vodil dunajsko pevsko akademijo, nato koncerte društva prijateljev glasbe, nato pa se je od 1875 večinoma posvečal pisanju. Svoje skladbe je izvajal skoraj izključno sam, bodisi kot dirigent ali kot odlični pianist. Pri tem sta ga moralno podpirala Hans von Bülow in Joseph Joachim. Toda njegova slava ni veljala le za orkestralna dela. Prav tako so bile cenjene njegove vokalne skladbe, cela vrsta samospelov in

zborovskih del in med njimi leta 1868 dokončani Nemški rekviem. Od sredine sedemdesetih let prejšnjega stoletja je Brahms veljal za najbolj priljubljenega skladatelja na Dunaju. Njegovo mesto je postalo še trdnjše ob številnih zapisih kritika Eduarda Hanslicka, ki je Brahmsa „izrabil“ v svoji ostri in neizprosni borbi proti Wagnerju in Brucknerju.

Ko je Johannes Brahms 3. aprila 1897 umrl na Dunaju, je preminil skladatelj, ki je veljal za značilnega predstavnika humanistične tradicije nemškega meščanstva; človek, ki je sicer imel trden finančni položaj, ki pa je zelo dobro poznal mnoga nasprotja meščanske sredine. Za osnovno nalogo svoje umetnosti si je zastavil tolažbo in pomoč ljudem v težavah, ki jih je prinašal njegov čas. Brahmsu je bilo samo po sebi razumljivo, da so prava podlaga za kakršnokoli ustvarjanje ljudska pesem, ljudski plesi in velika dediščina klasikov Mozarta, Haydna, delno Beethovna. In prav v tem je bil Johannes Brahms izrazito in dosledno nov. Vendar je to le ena stran njegovega zgodovinskega poslanstva. Posegel je še mnogo dlje nazaj – v strogi, baročni svet Bacha, katerega kontrapunktično bogastvo je obvladal bolje kot kdorkoli drug v njegovem času. Koralne predigre, fuge, concerti grossi, chacone, celotna miselnost absolutnega glasbenega sveta iz 18. stoletja – vse to je Brahmsu predstavljalo osnovo za njegovo ustvarjanje. Mož, ki je bil pravzaprav otrok romantike z vsemi njenimi čustvenimi in subjektivnimi potezami, je uspel ustvariti enkratno glasbo: v stroge, izvenprogramske oblike je odlično vpletal svoja romantična čustva.

Njegov čas ga ni razumel. Objektivno gradnjo skladb so imenovali pomanjkanje občutja. Njegova enkratna sposobnost – prepajati doganjanja Mozarta, Haydna in Beethovna z romantično obarvanimi čustvi mu je prinesla vzdevek „reakcionar“. S sedemindvajsetimi leti je podpisal manifest proti „novonemškemu“ in tako je prišel v najostrejši spor z Wagnerjem, Lisztom, Brucknerjem in njihovimi zagovorniki. Tako so ga njihovi nasprotniki uporabili za najizrazitejšega predstavnika svojih idej, česar Brahms nikakor ni želel. To dokazuje njegove številne pozitivne ocene Wagnerjeve

umetnosti, njegova volja, da z Brucknerjem sklene prijateljstvo in še drugi poizkusi omiliti nasprotja. Zanimivo je, da velja Brahms – „reakcionar“ z zgodovinskega stališča za mnogo zanimivejšega in za razvoj celo pomembnejšega skladatelja kot njegovi nasprotniki. Kajti od njega, izrazito „absolutnega“ glasbenika, vodijo poti k neoklaski 20. stoletja. Johannes Brahms je tista trdna, pomembna in odločilna vez med klasicizmom in romantiko, med barokom in sedanostjo.

Brahms je zapustil pomembna dela na skoraj vseh področjih glasbenega ustvarjanja. Iz njegovih samospelov (prek 200) govori občutljivi romantik, naslednik Schuberta in Schumannu; klavirska dela, komorne skladbe, serenade, instrumentalni koncerti in štiri simfonije sodijo v najdragocenejšo kulturno zapuščino 19. stoletja. Neizmerno veličino je dosegel kot skladatelj zborovskih del: šolal se je ob visoki zborovski umetnosti Schuetza in Bacha in nadaljeval njuho tradicijo z deli, katerih pomembnost do danes še ni bila presežena. Vrh njegovega vokalno instrumentalnega ustvarjanja je Nemški rekviem. Le področju opere je ostal oddaljen; nikoli mu ni prišel v roke tekst, ki bi mu omogočil izpovedati to, kar je želel.

Kljub jasnim muzikalnim stvaritvam, kljub logično zgrajeni glasbi ostaja Brahms kot človek težko razumljiva osebnost. Mnoge značilnosti njegovega značaja se sicer dajo razložiti iz številnih ohranjenih pism Clari Schumannovi in drugim sodobnikom. In vendar – če označimo Brahmsa kot severnjaka, smo presenečeni nad lahkostjo in vedrino njegovih madžarskih plesov, ljubeznijo do Dunaja in njegovega vzdušja. Čeprav je živel vedno ob strani in je bil po značaju zaprt, se je po drugi strani močno sprijateljil s kraljem valčkov – Johannom Straussom, zanimal se je za mlajše talentirane skladatelje in za probleme umetnosti in znanosti. Kontrasti se pojavljajo tudi v njegovi umetnosti. V delih stoji monumentalno poleg preprostega, ljudsko obarvanega, intimna lirika poleg nadosebne arhitekture, romantično poleg klasicističnega in baročnega. In vendar se pojavlja vse to, navidezno nezdružljivo, v njegovem življenju povezano v enotno sliko

jasne, močne, genialne osebnosti z imenom Johannes Brahms.

Med deli za orkester zavzemajo pomembno mesto štiri simfonije. Skladatelj se jih je lotil razmeroma pozno, saj je prva simfonia nastala šele leta 1876; tedaj je bil umetnik star že 43 let. Naslednje tri so bile napisane kmalu za njo. Dela so v umetniku dolgo dozorevala, kar lahko pripisujemo Brahmsovemu globokemu spoštovanju do Beethovne simfonične umetnosti in njegovi bojznosti, da mu ne bo uspelo napisati enakovrednega dela.

Vsa štiri dela so morda največja in najresničnejša izpoved kakšnega nemškega skladatelja na orkestralnem področju, izpoved, ki jo dopolnjuje konkretnost, širina in toplina izraza. Konkretnost v zgradbi stavkov, v katerih se skladatelj strogo naslanja na tradicionalna predhodna izročila, širina in toplina izraza v gradnji melodičnih linij.

Najbolj optimistična in vedra med štirimi simfonijami je nedvomno druga. Mnogi so ji dali vzdevek „pastoralna“. Nastala je le eno leto za prvo, leta 1877. Brahms je preživel prijetne poletne mesece ob Vrbskem jezeru na Koroškem, kjer sta narava in vzdušje nanj vplivala, da „so melodije kar same vrele na dan in se je nekaterih moral čuvati“, kot je sam pisal Hanslicku na Dunaj. Oktobra istega leta je skladatelj delo končal v Lichtenthalu pri Baden-Badnu. 30. decembra je bilo prvič izvedeno na Dunaju pod taktirko takrat znanega dirigenta Hansa Richterja. Simfonia je vzbudila veljavna navdušenja in ni se ji bilo težko priboriti mesta na koncertnih programih do današnjih dni. Obsega štiri stavke, ki oblikovno ne presegajo tedanje prakse, pač pa so vsebinsko izredno bogati. Posebno zanimiv je tretji stavek, v katerem uporabi Brahms ritmično posebnost-sinkopiranje, ki nas nehote spominja na ciganske melodije, ki so takrat na pačno veljale za izvorno madžarsko glasbo.

Tudi drugi trije stavki so vedri, pristrčni in polni globoko prežete topline, ki je bila Brahmsu tako blizu. Po teh značilnostih je druga simfonia drugačna od ostalih treh in je odsev skladateljevega trenutnega veselega notranjega razpoloženja v prijazni koroški deželi.

MONIKA KARTIN – DUH

Johannes Brahms v mladih letih

v dirigentski drži

BOGATO GLASBENO ŽIVLJENJE

PISMO IZ ŠMARTNA PRI LITVI

V litijski občini, od koder se vašemu časopisu prvič oglašamo, nimamo organizacije Glasbene mladine, vendar je glasbeno življenje mladih, predvsem pa šolarjev, kljub temu zelo razgibano. Poteka v okviru šolskih kulturnih društev, ki delujejo na vseh treh matičnih osnovnih šolah: v Litiji, Šmartnem ter Gabrovki.

Najdaljšo tradicijo in največ izkušenj ima ŠKD „Zvonček“ iz Šmartna, saj privablja v avlo šole mlade obiskovalce že šesto leto. V tem obdobju je organiziral čez 100 prireditev; tu se bom omejil le na glasbene, ki jih je namenil predvsem mladim, čeprav moram dodati, da društvo skrbi tudi za kulturno življenje odraslih.

Šmarski in tudi drugi šolarji so že poslušali več znanih domačih in tujih instrumentalistov: pianiste Oksano Jablonsko, Dubravko Tomšič — Srebotnjakovo, Igorja Deklevo, Acija Bertonclja in Marijana Lipovška, klarinetista Igorja Karlina, violinista Igorja Ozima, harfistko Pavlo Uršič — Kunejevo, kitarista Jovana Jovičiča ter jugoslovanskega prvaka v harmoniki Francija Žiberta; v Šmartnem pa sta koncertirala še trio Lorenz ter kvintet trolil Slovenske filharmonije.

Tem koncertom naj dodam še obiske opernih solistov Zlate Ognjanovičeve, Vilme Bukovčeve, Sonje Hočevanjeve, Vande Gerlovičeve, Bogdane Stritarjeve, Božene Glavakove, Anice Pesarjeve, Rudolfa Francla, Draga Čudna, Marcela Ostaševskega, Jožeta Stabeja, Ladka Korošca, Staneta Koritnika, Milana Breznika in Karla Jeriča, ki so izvajali operne in operetne odlomke, narodne in partizanske skladbe ter samospeve ob spremljavi Zdenke Čudrove, Milene Trostove, Silve Hrašovčeve, Cirila Cvetka in Andreja Jarca. Nekateri solisti so postali že vsakoletni gostje, saj radi pri-

dejo, kadarkoli jih povabimo.

Pozabili nismo tudi na nastope glasbenih šol, saj so dvakrat gostovali pri nas gojenci litijske glasbene šole, svojevrstno doživetje pa je bilo srečanje z gojenci glasbene šole Ljubljana—Vič—Rudnik.

Mislili smo še na vokalne glasbene prireditve. Pevci Slovenskega okteta so bili v tem času dvakrat naši gostje, po enkrat pa oktet Gallus in Študentski oktet. Poleg teh ansamblov smo pripravili še štiri koncerte amaterskih pevskih zborov.

Šmarski šolarji pa so tudi redno obiskovali ljubljansko Opero. V petih letih so si vsi učenci višje stopnje ogledali Savinovega „Matijo Gubca“, Verdijevi operi „Nabucco“ in „Trubadur“, Leoncavallovo „Glumače“, Smetanovo „Prodano nevesto“, Rossinijevega „Seviljskeba brivca“, Ferrarijeve „Štiri grobijane“ ter Foersterjevega „Gorenjskega slavčka“. Tudi letošnji program je raznovrsten, vendar še ni popoln. Gostje „Zvončka“ bodo pevci in pevke mešanega zbora „Slavček“ iz Trbovelj, Tamburaški orkester iz Škofič na Koroškem, operna solista Milka Evtimova ter Dimitar Damjanov in Koroški akademski oktet.

Nisem še zapisal, koliko mladih je poslušalo navedene koncerte ali operne predstave; zanesljivo lahko trdim, da je bilo vsakokrat v povprečju 150 mladih ljubiteljev glasbe, kar je za naš kraj več kot zadovoljivo.

Pri nas torej poteka glasbeno življenje brez organizacije Glasbene mladine. Že večkrat smo jo nameravali postaviti na noge, a se je vedno zataknilo pri kadrih. Morda bomo uspeli letos? Kljub temu neuspehu pa teče glasbeno življenje, s katerim smo začeli pred dobrimi petimi leti, svojo pot.

BORIS ŽUŽEK

DRUGA SIMFONIJA J. BRAHMSA NA RADIU LJUBLJANA

ODLOMKE IZ DRUGE SIMFONIJE JOHANNESA BRAHMSA BOSTE LAHKO POSLUŠALI NA PRVEM PROGRAMU LJUBLJANSKEGA RADIA 21. JANUARJA IN SICER V ODDAJI IZ DELA GLASBENE MLADINE.

USTANOVA
POKLIC

DRUŠTVO SLOVEN- SKIH SKLA- DATELJEV

Društvo, ki združuje takorekoč vse slovenske skladatelje, gre v trideseto leto delovanja. Skladatelji so že pred vojno imeli svoje jugoslovansko združenje, vendar se je društvo leta 1948 organiziralo na novih osnovah. Danes pomeni predvsem strokovno združenje, v katerega je včlanjenih 100 skladateljev vseh smeri in glasbenih piscev. Društvo je sestavni del Zveze organizacij komponistov Jugoslavije (SAKOLJ); preko zveze dosega avtorsko zaščito v 30 državah — kar obenem pomeni, da so skladatelji iz teh držav zaščiteni tudi pri nas.

V republiki društvo posega v oblikovanje kulturne politike preko delegatov v družbenih organizacijah in društvih; je kolektivni član SZDL. Društvo, ki ob družbenopolitičnem delovanju skrbi tudi za strokovna in socialna vprašanja, skuša preko delegatov uveljavljati ustavne pravice skladateljev. Vse doslej so bili v najemnem položaju; o njih so odločali posredniki, agencije, radijske hiše, vsi, ki so skladbe naročali, ne da bi skladatelji sami imeli pravico do soodločanja.

Kako skladatelj postane član društva? Za različne zvrsti glasbe so kriteriji različni, vendar je osnovno merilo kvaliteta in celo formalna izobrazba ni bistvena. O sprejemu odloča verifikacijska komisija. Torej člani društva niso samo skladatelji „klasične“ glasbe, temveč tudi predstavniki jaza, zabavne in kvalitetne narodnozabavne glasbe. Sedanji predsednik je Bojan Adamič, podpredsednik pa Dane Škeri.

Društvo se v javnosti pojavlja predvsem v dvema oblikama delovanja: s svojim koncertnim ateljejem in z izdajateljsko dejavnostjo. V obeh primerih gre pravzaprav iz-

ključno za klasično glasbo. Društvo ima svojo dvorano, ki jo ob koncertih sodobne glasbe že dvajseto sezono zapored poslušalci redno zapolnjujejo.

Namen Koncertnega ateljeja je predstavitev glasbe dvajsetega stoletja. Na programu naj bi bila vedno vsaj polovica skladb domačih avtorjev; mnoge od njih so na teh koncertih tudi prvič izvedene. Od lanske sezone dalje koncerte snema ljubljanski radio in posnetke predvaja teden dni pozneje. Letos so uvedli novost: koncertom prisostvujejo nekateri skladatelji ali kritiki, ki govorijo o izvedenih delih. To je gotovo izvrstna prilika, da se sodobna glasba še bolj približa poslušalcem. Koncerte redno spremljajo razstave sodobnega slikarstva, kar je nedvomno dobra zamisel.

Pri društvu je posebno močno izdajateljsko delovanje. V „Edicijah DSS“ je doslej izšlo že približno 850 zvezkov, kar pomeni, da so zajeti praktično vsi slovenski skladatelji. To je tudi namen: tiskali naj bi vse slovenske kvalitetne skladbe, tako da naše kulturno blago ne bi odhajalo v tujino in bi nato morali tujim založbam drago plačevati za vsako izvedbo slovenskih del.

„Edicija“ je samostojna storitvena enota v okviru društva. Ima svoje uredništvo, vlogo založniškega sveta pa opravlja upravni odbor Društva slovenskih skladateljev. Če naj bo delo objavljeno, mora biti poprej izvajano. Gre izključno za klasično glasbo, in sicer za instrumentalna, vokalno-instrumentalna, scenska, komorna, solistična dela. S financerji je bil dosežen dogovor, da je izdajanje zborovskih skladb prevzela Zveza kulturnih organizacij Slovenije, vse drugo sodi torej med edicije društva. Na leto tako izide od dvajset do trideset skladb, kar je odvisno od družbene podpore, saj sodobna klasična glasba ni zvrst, ki bi se v obliki notnega gradiva dobro prodajala.

Vendar je društvu prav preko založbe uspelo prodreti v svet. Tudi mnogo večji narodi se ne morejo pohvaliti s tolikšnim številom kvalitetnih skladateljev, torej uživa naša glasba v tujini velik ugled. Najuspešnejše je sodelovanje društva z založbo Hans Gerig iz Koelna, s katero vsako leto izide skupno povprečno deset del, vse objavljane skladbe DSS pa so v podzaložbi pri Hansu Gerigu. Kaže, da bo podobno sodelovanje mogoče vzpostaviti tudi z založbo Peters. Društvo razen tega zelo plodno sodeluje z dvema založbama iz Leipziga, ki sta za klasični program najmočnejši na svetu. Posredujeta naše note v zahodnih državah, enako pa DSS zastopa njihove v Jugoslaviji.

Pri založbi DSS izdelujejo tudi izvedbene materiale za večje domače skladbe, ki jih nato posojajo orkestru. Zastopajo edicije Slovenske akademije znanosti in umetnosti, torej naše skladatelje — akademike, Škerjanca, Kozino, Bravničarja, Lajovca. So prva tako organizirana založba v Jugoslaviji.

Društvo je nosilec akcije za izdajo gramofonskih plošč serije Musica slovenica, ki izhajajo pri Helidonu pod okriljem naših glasbenih ustanov. Na leto izideta največ dve plo-

šči, kar je glede na zaostanek slovenske glasbe na ploščah občutno premalo. Vendar je izdajanje odvisno od subvencij, ki za širšo dejavnost ne zadoščajo.

Društvo pridobiva sredstva za svoje delovanje na edinstven način: avtorji se odpovedujejo desetim odstotkom svojih honorarjev. Približno tretjino sredstev pa prispeva naša skupnost; ta so v glavnem namenjena izdajateljski dejavnosti.

METKA ZUPANČIČ

SKLADATELJEVANJE ZAHTEVA CELEGA ČLOVEKA

Otroška ali mladostniška želja po pisanju skladb je čisto nekaj drugega, kot je skladateljski poklic, za katerega je potrebno še mnogo več kot samo nadarjenost. Najprej šolanec: srednja glasbena šola — teoretični oddelek, kjer so glavni predmeti harmonija, kontrapunkt in drugi. Nato akademija za glasbo na oddelku za kompozicijo. Marsikdaj je nujno še izpopolnjevanje v tujini. Potem šele se prične „učenje“, nam je povedal Darijan Božič, ki smo ga zaprosili, naj opiše poklic, kateremu se v celoti posvečajo le štirje člani Društva slovenskih skladateljev.

Skladateljstvo je zahtevno delo, enako zavezujoče kot recimo igranje instrumenta. Kot je potrebno vsakodnevno vračanje k tehničnim vajam in lestvicam na instrumentu, tako se mora skladatelj, če hoče ohraniti kontinuiteto svojega dela, pravzaprav vsak dan posvečati kompoziciji. Če že ne piše, mora o njej vsaj razmišljati, delati skice. Večina skladateljev, pravi Darijan Božič, piše na enak način kot Beethoven: isto skladbo večkrat. Od osnutka preko popravkov, se pravi zorenja same skladbe ob prečiščevanju skladateljeve zamisli. Seveda so tudi takšni skladatelji, ki zasnovano skladbo dolgo oblikujejo v mislih, nakar jo naglo napišejo — popravke torej opravijo v svoji glavi, še predno je delo na papirju. Vendar je jasno, da se tudi pri teh skladbah ne porodi kar čez noč in da zavezanost delu pri tem ni nič manjša.

Darijan Božič je svoboden skladatelj, kar pomeni, da je skladateljstvo njegova „služba“. Obvezujejo ga roki, na katere je pristal, in odgo-

voren je predvsem sebi. Tako, pravi, mora svoje delo natančno planirati, razporediti obveznosti in naloge. Če ga k hitrejšemu delu ne silijo roki za oddajo skladbe, najraje dela nekaj ur dnevno, saj je pri pretiranih naporih težko dalj časa ohraniti zbranost. Vendar se njegovo delo ne omejuje samo na samo skladateljstvo: tu so še snemanja, korekture pri natiskih skladb, zraven pa še dirigiranje, ki ga močno privlači. Tri leta se Darijan Božič posveča torej izključno poklicu, za katerega je bil usposobljen.

Darijan Božič

Če bi ga moral usklajevati z drugimi delovnimi obveznostmi, bi mu za skladateljstvo ostalo premalo časa, saj po njegovem edino Akademija za glasbo nudi možnosti za obojestransko aktivnost. Zato je tako malo skladateljev, ki se preživljajo izključno s svojim pisanjem. Pogosto so tudi usmerjeni v en sam način pisanja, v svoj glasbeni izraz, ki redkeje zanima naročnike skladb. Darijan Božič pogosto piše scensko glasbo — za gledališča, radio, televizijo. To vsekakor zahteva seznanjanje z dramaturškimi zakonitostmi in prilagajanje celotni zasnovi odrskega dela. Ni dovolj biti samo skladatelj, predvsem tak, ki je izšel iz naših glasbenih šol. Darijan Božič namreč meni, da akademija nudi mnogo premalo znanja o sodobnih glasbenih tokovih, o sodobnih načinih dela; študenti ničesar ne izvedo o elektronskih in snemalnih napravah, ki so v današnji glasbi enako potrebne kot poznavanje klavirja. Kdor bi se torej želel po končanem študiju lotiti kakršnegakoli dela, povezanega z glasbo, snemanja, urednikovanja, se mora novim nalogam šele priučiti. Zato, nadalje pravi Božič, tako malo slišimo o mladih skladateljih.

Če naj povzamemo: človek ne postane skladatelj, ko dobi diplomu akademije za glasbo, ki je vsekakor potrebna, pač pa šele takrat, ko ga prizna sredina, v kateri deluje in živi. Zato je potrebno vztrajno in dolgoletno delo in zorenje. Pravi osebni poudarek v skladateljstvu pride šele z leti. In vedno ni mogoče pisati prav tega, kar bi skladatelj želel, pač pa se je treba prilagajati zahtevam — tudi različnim glasbenim izrazom in stilom — pri tem pa ohraniti svojo glasbeno misel in prepričanje.

METKA ZUPANČIČ

KONCERT ZA 29. NOVEMBER

Rada bi na kratko opisala, kako smo učenci glasbene šole v Radovljici proslavili 34. rojstni dan naše republike. Imeli smo koncert, na katerega so nas skrbno pripravili naši tovariši in tovarišice.

Ker je bil koncert namenjen domovini, osnovani sredi težkih vojnih dni, so bile v prvem delu na sporedu skladbe, ki so bile za instrumentalno izvedbo prirejene po znanih partizanskih pesmih. Tako so kitaristi Matjaž, Roko in Maruša zaigrali pesem „Ko v ranem jutru ptički so zapeli“, flavtistki Helena in Ivica pa „V gori zeleni“. Poslušalci so zelo ploskali Matjažu in Alešu, ki sta na flavtici izvedla Kozinovo „Mladi pionirji“, prav tako Jožetu, Tomažu in Jurju po Gobčevi „Moj očka je v hosti partizan“. Sama sem z bratom Alešem štirirotično zaigrala „Pesem 9. brigade“. Kot vedno so tudi na tem nastopu poslušalce posebno razveselili pevci predšolskega zbora, ki so zapeli tri pesmi pod vodstvom tovarišice Marije Kolar.

V nadaljevanju koncerta so solisti na razna glasbila zaigrali še celo vrsto skladb, med katerimi je bilo največ slovenskih. Poslušalci so po koncertu pohvalili mlade glasbenike, tovariši in tovarišice pa so rekli, da se bo treba drugič še bolj potruditi.

MATEJA GAŠPERŠIČ
Glasbena šola,
Radovljica

RAZMIŠLJANJE O GLASBI

Pozen večer je. Sedim na robu postelje. Od neke daleč prihaja svetloba. V sobi klavir, note, prijazne drobnarije in tihi zvok Beethovne mojstrovine.

Ob vsem tem se mi porodi misel: kaj je sploh glasba? Kaj mi pomeni glasba? Mar ni glasba kot knjiga? Pri knjigi presediš toliko in toliko ur, dni; knjiga te prevzame ali pretrese. S knjigo se pogovarjaš, ji verjameš. Sprašuješ jo in vedno najde odgovor zate. Je z glasbo tudi tako? Seveda je. Tudi ob njej živiš vse življenje. Spremlja te na vsakem koraku in ti hodiš z njo. Zna se pogovarjati s tabo in ko ti je najbolj hudo, je glasba tista uteha, ki uravna dušni mir. Nikoli se je ne naveličaš, le sprejeti jo moraš in ii nakloniti

dovolj časa in prostora v svojem srcu. Zakaj tudi sama nosi svoje srce široko odprto na dlani in čaka, da ga sprejmeš.

Glasba se je preselila vame. Večer je zazvenel z zvoki Ludwiga van Beethovna pod Toscaninijevo taktirko. Po nevidnih frekvencah se stapljam z glasbo in hrup dneva v meni se umirja. Na tenkih krilih glasbe prihajajo nešteti obrazi in njihove boleče otroške duše, ki še ne poznajo glasbe. Boljšim v skrivnostno pajčevino, ki so ji tanke nitke spletli akordi Beethovne Devete. V valovanju vonjev in spevu reke, ki jo obuja oživljajoči dih glasbe, zagledam lotosov cvet, ognjeni cvet trpljenja in upanja, cvet, ki je zrasel iz plemenitega trpljenja. V nerešljiv vozle me zaplete večer z Beethovno Deveto. Spreletava me srh, ker se bo jutri začel nov dan, nova razodetja odtujene človečnosti, ljudi, ujetih v povprečnost naše vsakdanjega življenja. Dan z bolečino ali dan z ljubeznijo? A kljub temu ti glasba vedno znova govori, te prevzema. Vsaka melodija je bitje zase, ima svoj telesni obraz, svoj živ pogled, svojo besedo in kretnjo. Vsaka na stečaj odpre vrata mislim in spominom brez števila in vsaka pesem je doživetje, ki neizbrisljivo ostane v duši. Zato pa vedi: TAM, KJER NEHA GOVORICA, SE ZAČENJA GLASBA!

MIRJAM STANONIK,
Ljubljana

Dragi mladi bralci
v tej številki objavljamo prva prispevka iz letošnjega nagradnega dopisniškega natečaja. Razmišljanje o glasbi Mirjam Stanonik smo nagradili s knjigo Stanonik Srečne ure ob L. Bernsteina Mateja pa bo kot tolažilno nagrado dobila knjižico o ilpavcih, Lisinskem in Mokranjcu.

Tudi v prihodnje velja, da bomo najboljši prispevek mladih dopisnikov v vsaki številki nagradili z Bernsteinovo knjigo, vsi drugi objavljeni pa bodo dobili tolažilne nagrade. Prispeske pošiljajte na naslov: Uredništvo revije GM, Krekov trg 2, 61000 Ljubljana.
UREDNIŠTVO

SLOVENSKA LJUDSKA GLASBA 3

katero so včasih fantiči-pastirji izražali voščilo za dobro letino, ko so

pred vsako hišo pripeljali Zelenega Jurija:

♩ = 140 Zilje ob Kolpu

1.

Tako sestavljenih ritmov kot so npr. v Makedoniji, slovenska ljudska pesem ne pozna, toda povsem preprosta tudi ni. Zelo močna je pri nas nagnjenost do petdelnega ritma, ki nastopa pogosto kot kombinacija

dvodelnega in tridelnega. V Reziji, ki je glasbeno najbolj starinska, ta ritem prevladuje in plesne melodije, ki pogosto izhajajo iz pevskih, sploh ne poznajo drugačnega, npr.:

♩ = 144 Učija

2.

Da to ni le neka izjemna arhaičnost, dokazujejo nekatere osrednje-slovenske pesmi, kot je recimo

varianeta splošno znane ljubezenske „Jaz pa pojdem na Gorenjsko“:

3.

Drugačna vrsta petdelnega ritma je 5/8, sestavljen iz dveh četrtnik z

osminko v sredi. Starejši zapisovalci so ga največkrat slišali kot 3/4 s

punktirano prvo osminko:

3/4 namesto 5/8

Tudi spreminjanje ritma v okviru ene melodije ni tuje naši pesmi. Sprememba lahko nastopi med dvema frazama in to ne morda kot pomota pevca, marveč kot zakonitost, ki se pojavlja v vseh kiticah.

Še posebej je značilno, da so nekatere pesmi v giusto ritmu, se pravi ves čas strogo ritmično urejene, druge pa v rubato ritmu, kar pomeni, da je neki ritmični obrazec samo osnova, ogrodje, sicer pa melodija svobodno pohiteva in zaostaja. Dokaz, da gre tudi tu za zakonitost in ne morda za pomanjkljivost, vidimo v tem, da more peti v rubato ritmu več pevcev hkrati, ne da bi občutili tako petje kot neurejeno.

Med otroškimi pesmimi so ritmično zanimive izštevalnice, besedila, ki nimajo melodije, marveč je pri njih glavno ritem, ker so v zvezi z gibanjem (z izštevanjem otroci določijo prvega v igri), podobno kot besedila za razne rajalne igre.

Nazadnje je treba omeniti še, da se pri isti pesmi (besedilu) ritem melodije lahko popolnoma spremeni, če se spremeni ritmični obrazec verzov. Sestavine pesmi — melodija, ritem, oblika — namreč niso nekaj togega in njihovo spreminjanje je dostikrat znamenje razvoja, podobno kot se razvija živ organizem; značilnost torej, ki je umetna glasba ne pozna.

V primeri s pesmijo drugih južno-slovenskih narodov se zdi slovenska ljudska pesem marsikomu nezanimiva, češ da ne pozna drugega kot dur ter 2/4 in 3/4 takt. Če poslušamo razne priredbe, v katerih so pesmi nategnjene na ritem polke in valčka, bi temu skoraj verjeli. V resnici pa naša pesem ni tako enolična, niti po melodiki niti po ritmu. Seveda je treba poznati kaj več kot ducat obrabljenih, povsod znanih in nešteto prirejenih pesmi. Čeprav je večina slovenskega pesemskega izročila zares v duru, pa se tudi v osrednji Sloveniji, ne le v obrobni, malo bolj odročnih krajih oglašajo pesmi z ozkim obsegom, kjer niz tonov ne pomeni odlomka durovske lestvice, marveč pripada t.i. malotonskim lestvicam, torej razvojno najstarejši obliki tonalitete. V nekaterih pokrajinah, npr. v Prekmurju, najdemo melodije v pentatoniki. Molovske so redkejšje, prav tako so srednjeveške t.i. cerkvene lestvice le izjema. Zgled malotonske je recimo belokranjska jurjevska pesem, spomladanska kolednica, s

GLASBENE UGANKE

Dragi mladi reševalci, lepo ste se odrezali. Veseli smo bili velikega kupa dopisnic in pisemc, z rešitvami križanke v 2. številki, ki so bile skoraj vse pravilne. Za točne odgovore smo izžrebali naslednje nagrajence: ELZA KMETIČ, Šlandrov trg 8, Celje, dobi knjigo Leonarda Bernsteina „Srečne ure ob glasbi“; VANJA MARZIDOVŠEK, Cesta na Ježah 26 b, Ljubljana-Polje, BOŠTJAN ŠKRAB, Kranjska 14, Radovljica, KSENIJA NOVAK, Gotna vas 25, Novo mesto in SABINA GAČNIK, Ragovska 10, Novo mesto, prejmejo veliko ploščo. Vsem veliko uspeha pri reševanju v novem letu! Rešitve spodnje križanke nam pošljite do zadnjega januarja 1978. Nagrade so take kot doslej: 1. nagrada knjiga Srečne ure ob glasbi, 2-5. nagrada štiri velike plošče!

REŠITVE UGANK IZ 2. ŠTEVILKE

SLIKOVNA KRIŽANKA – Vodravno: Makso Pirnik, obrekovalka, Lem, Atik, AP, uran, ec, B, Karol Pahor, IC, Rea, Obir, Irian, srne, ujec, jetika, rane, era, Al.

KOMBINACIJA Z NOTAMI: 1. beda, 2. bes, 3. bas, 4. dedec, 5. gad, 6. baba. Na poljih s krogci: BESEDA.

POSETNIKA: Janko Ropret.

KOMBINIRANA IZPOLNJEVANKA

PRVI LIK: 1. muren, cvrček, 2. trušč, 3. naprijeten občutek krivde, 4. zemlja, 5. mesto pod Velebitom, znano po hudi burji, 6. krajši izraz za desetinko litra.

DRUGI LIK: 1. ime najuspešnejše jugoslovanske športnice Jaušovecve, 2. poškodba, 3. ameriški fizik (1855-1938), ki je odkril pojav, da nastane v tokovodniku pod vplivom magnetnega polja električna napetost, 4. ime slovenske pisateljice Vaštetove, 5. konec molitve, 6. okvara.

TRETJI LIK: 1. tisočinka grama, 2. lovec s harpuno, 3. ameriški general in politik, tvorec plana ameriške pomoči Evropi po drugi svetovni vojni, 4. priprava za osvetljenje, 5. izdelovanje posnetkov, 6.

zgodnja spomladanska zelenjava z majhnimi rdečimi gomolji.

Na poljih s krogci dobiš v prvem liku priimek znamenite družine skladateljev iz Šmarja pri Jelšah, v

drugem priimek pomembnega avstrijskega romantičnega skladatelja, v tretjem pa ime, ki je skupno enemu od skladateljev iz prvega lika in skladatelju iz drugega lika.

1				•		
2						•
3				•		
4		•			•	
5		•				•
6				•		

1						•
2						•
3					•	
4					•	
5						•
6						•

NAGRADNA SLIKOVNA KRIŽANKA „SLOVENSKA MLADINSKA SKLADATELJA” 3

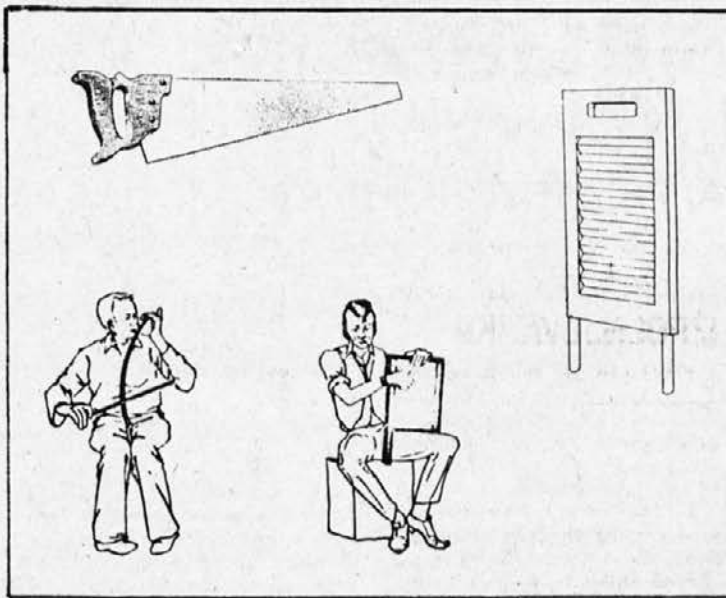

SESTAVIL IGOR LONGYKA	BODEČ NUJSKI PLEVEL	KONJUGA- CIJA, PRE- GIBANJE GLAGOLOV	ŽIVALSKA MAŠCOBA	UREJEVALKA IZLOŽB	POŠLJITE REŠITVE KRIŽANKE	RIBIŠKA MREŽA	OGRUJENIK NA FILIPINIH	OSTER GORSKI GREBEN	STARORIM- SKA JEDIL- NICA	POŠKODBA	PLINAST OOLIKO- VOOK
BRUŠNI KAMEN					FRANCOŠKI FILOZOF IN DRAMATIK (JEAN PAUL)						
ZDRAHA, PREPIR					NAPRAVA						
METER					AMER. FILM, IGRALKA (PATRICIA)						
•											
KEMIČNI SIMBOL ZA TELUR			NIKALNICA			ŠIRITE GLASBENO MLADINO!	ČRTEŽ	MONGOLSKI VLADAR			
			IME VEČ REK V ANGLIJ					SLIKAR ŠUBIC			
NARISAL MILOŠ BAŠIN	PLAČA UMETNIKOV					MLOD				PEVEC NAT KING;	SI ŽE ČLAN GLASBENE MLADINE?
	LUTKICA					NEKDANJI ITALJANSKI SREBRNIK				DOLŽINSKE MERE	
											VSAKANJE ORODJE S KLINASTIM REZILOM
ŽLEBIČ V DESKI, DOGI					ŽLAHTRI PLIN						
					AVT. OZNAKA ZA LJUBLJANO						
MEDNARODNO ZDRUŽENJE KNUŽEVNI- KOV								GLINA			
ANTONIO VIVALDI			JESENSKA ŽITARICA								ŽIVAL Z BODICAMI

PISANA
STRAN

NENAVADNAGLASBILA

POJOČA ŽAGA IN PERILNIK

Človek je že od nekdaj številne uporabne predmete imel tudi za glasbila. Zabrenkal je na tetivo loka in iz orožja kasneje razvil harfo. Udaril je po kovinskem sodu in iz posebej prirejenih sodov sestavil cel orkester. Večino uporabnih predmetov je za glasbeno rabo nekoliko preuredil. Glasbili, ki ju opisujemo danes, pa za izvedbo glasbe služita takšni, kot za svoj osnovni namen.

POJOČA ŽAGA je navaden „lisičji rep“, kakor imenujemo listno žago trapezaste oblike z ročajem. Zvoke iz žage izvablja izvajalec tako, da z violinskim lokom ali palico poteza po topem robu, višino

zvoka pa spreminja z upogibanjem kovinskega lista, kakor kaže slika. Danes je to glasbilo skoraj pozabljeno, čeprav so še pred leti na radiu izvajali skladbe s pojočo žago. Če poznate koga, ki se ukvarja z igranjem na ta instrument, sporočite uredništvu!

Tudi navaden PERILNIK je mogoče uporabiti za glasbilo. Izvajalec po valoviti kovinski plošči brenka s prsti, na katerih so natakneni kovinski jezički. V današnjem času pralnih strojev bo perilnik kmalu izgubil svoj osnovni namen, morda pa se bo obdržal kot priručno ljudsko glasbilo.

IGOR LONGYKA

OBLETNICA

70 LET
PAVLA
ŠIVICA

2. februarja letos slavi 70-letnico eden najvidnejših slovenskih glasbenikov, ustvarjalec, poustvarjalec, pedagog in publicist Pavel Šivic. Visoka številka je to in vredno se je ozreti na prehojeno pot in pregledati njegovo delo, saj skoraj ni področja v slovenski glasbi, kamor ne bi posegel.

Po končanem študiju kompozicije in klavirja in po izpopolnjevanju v tujini se je Šivic med vojno pridružil osvobodilnemu gibanju, kjer je mnogo prispeval v partizansko glasbeno zakladnico. Po vojni se je razen komponiranja posvetil pedagoškemu delu in problemom glasbenega šolstva. Iz njegove šole so izšle cele generacije mladih pedagogov. Umetnik širokega obzorja in vsestranske izobrazbe je že od nekdaj zagovarjal vse novo, kar se je v glasbenem svetu porajalo in se je tega novega tudi v lastnih skladbah vedno znova loteval. Najprej v manjših oblikah, nato v vedno večjih. Ustvarjal je v skoraj vseh kompozicijskih zvrsteh. Vrhunec njegove ustvarjalnosti pomeni opera „Cortesova vrnitev“ (1974), za katero je dobil Župančičevo nagrado mesta Ljubljane. Za svoje delo je leta 1975 prejel tudi najvišje slovensko kulturno priznanje – Prešernovo nagrado. Ne nazadnje pa je treba prav v naši reviji poudariti, da ima jubilar izreden posluš za delovanje in razvijanje organizacije Glasbene mladine. Je zvest in ploden sodelavec revije, podpira in spodbuja delo naše organizacije, nesebično pomaga s svojimi bogatimi izkušnjami in dragocenimi nasveti in se z nami veseli vsakega uspeha. Zato je prav, da se tudi v tem kratkem zapisu Pavlu Šivicu iskreno zahvalimo za sodelovanje in mu v imenu bralcev in sodelavcev revije GM priskrbo čestitamo k visokemu jubileju. V eni od prihodnjih številka pa bomo jubilara predstavili z daljšim člankom.

MONIKA KARTIN-DUH

KVIZ DA - NE

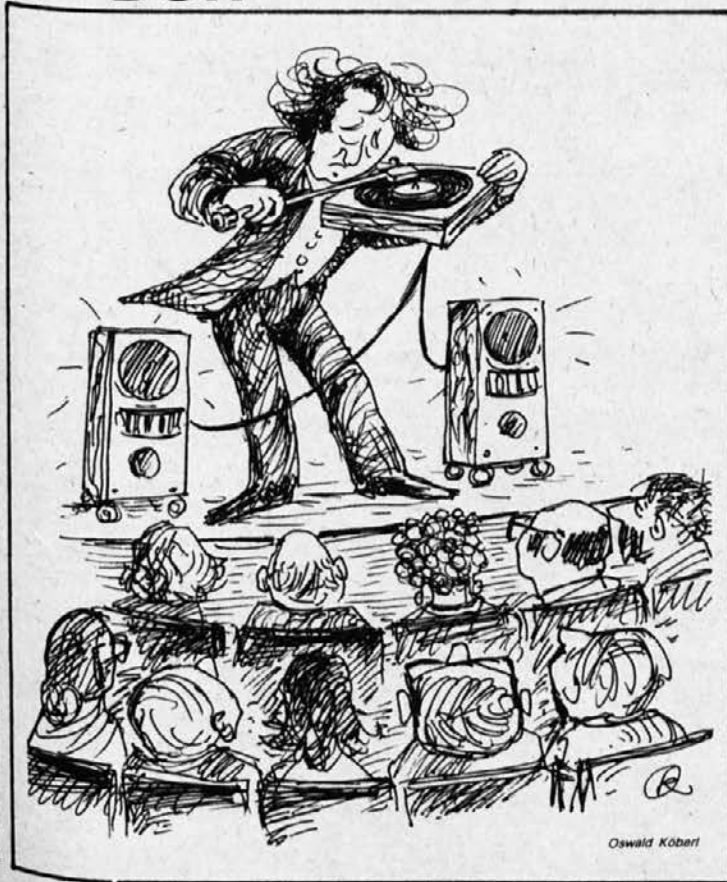
Za navedene trditve sta na voljo samo dve možnosti: da držijo ali pa so napačne. Odločite se z odgovori DA ali NE. Rešitve bodo objavljene prihodnjič!

1. Znano partizansko pesem „Jutri gremo v napad“ je uglasbil Janez Kuhar.
2. Frekvenca normalnega ali komornega tona, po katerem uglašujejo glasbila v orkestru, je 435 hertzov.
3. Fidelio, glavna oseba istoimenske Beethovnovne opere, je ženska.
4. Balkansko ljudsko godalo – gusle imajo štiri strune.
5. Najslavnejši jazz glasbenik Louis Armstrong, imenovan Satchmo, je bil trobentač.

Rešitev iz druge številke:

1. da, 2. da, 3. ne, (kvinta), 4. ne (koncertna pevka), 5. ne (dobila je nagrado strokovne žirije).

Ž - DUR

Oswald Köberl

SLOVARČEK

BOURREE – (francosko) star klasični francoski dvorski ples, poldoben gavoti; naziv obstaja še danes za ljudski ples, ki pa klasičnemu ni soroden

GAVOTA – poleg menueta glavni dvorski ples 17. in 18. stoletja v zmernem dvodelnem metrumu; v umetni glasbi neobvezni del klasične suite

MENUET – francoski dvorski ples 17. in 18. stoletja v trodelni meri (italijansko: minuetto); kasneje stavek v sonati ali simfoniji

PAVANA – dvorski ples 16. stoletja v dvodelni meri in svečanega značaja

POLKA – češki ljudski ples v dvodelni meri; Smetana in Dvoržak sta ga uvedla v umetno glasbo

NAJ

Boben, ki so ga izdelali v Hollywoodu leta 1961 za neki filmski spektakel, lahko prevaža iz studija v studio samo traktor. Tehta skoraj 430 kilogramov in ima v premeru 3,2 metra.

GLASBA MED MARIBORSKIMI GIMNAZIJCAMI

ESTETSKA VZGOJA, PRIREDITVE, PROBLEMI, GLASBENA MLADINA

Z magnetofonom in fotoaparatom smo prav uradno obiskali obe mariborski gimnaziji. V vsaki se je zbrala družba tistih dijakov, ki jim je glasba blizu; nekateri med njimi igrajo klavir, kitaro, pomagajo pri organizaciji, hodijo na koncerte. Pričakovali so, da jih bomo intervjuvali, a razvil se je sproščen pogovor, ki je prinesel mnogo zanimivega.

V srednji šoli človeka glasbeno vzgajajo, vendar le v prvem in drugem letniku. Šola naj bi dijaku pomenila tisto osnovo, iz katere bi začeli graditi sami — poslušati glasbo, hoditi na koncerte. Mladi pa želijo spoznavati umetnost poglobljeno, ne površno, zato sta ti dve leti najbrž občutno premalo. Prav neverjetno je dejstvo, da se je na obeh gimnazijah v pogovorih o glasbeni vzgoji pojavila beseda prisila. Kaže, da mnogi hodijo na koncerte, da bi dobili boljšo oceno, ali poslušajo Bacha pač zato, da ura čimprej mine. Rekli so: „Če bo nekdo trdil, da je ta glasba dobra, bo drugi pritegnili. Ljudje ne vedo, kaj je dobro in kaj ne, zato poslušajo tisto, kar kdo hvali. In ko kritizirajo, ne zastopajo svojega mnenja.“

Na gimnaziji Miloša Zidanška so pred leti uredili večnamensko dvorano z množico raznobarnih reflektorjev in zelo uporabnim sestavljivim odrom. Dvorana je samevala neizrabljena, včasih so jo napolnili mladi ob komentiranih koncertih Glasbene mladine. Letos so si dijaki „priborili“ ta prostor in uvedli nekaj novosti. Pri ciklusu „Mlada glasba“ vabijo pomembne ustvarjalce akustične, zabavno kritične glasbe. Rock je preglasen in predrag. Organizatorji skrbijo za čim manjšo vstopnino, na prireditve pa vabijo z obvestili, plakati, po šolskem radiu, pri pouku glasbene vzgoje. Profesor Tone Žuraj, ki je mentor mladinskega kulturno-umetniškega društva MKUD, skrbi predvsem za koncerte klasične glasbe. Na Zidanškovi gimnaziji ni trdne skupine, nekaj zavzetih sodeluje v okviru MKUD s komisijo za prireditve. Ti bodo do konca leta mlajše, ki že sodelujejo, pripravili na nadaljevanje dela v širšem okviru, z novimi oblikami. Dijaki prihajajo v gimnazijo iz raz-

ličnih sredin, nekateri že glasbeno vzgojeni, drugi se šele osveščajo. Prav tem je potrebna pomoč sošolcev, ki bi jih seznanjali in navduševali za poslušanje glasbe. Za mlade tolkalce je bila na gimnaziji avdicija,

namenjeni rednim jazzovskim večerom v organizaciji jazzovske sekcije Glasbene mladine Maribor. Dijaki vedo, da Glasbena mladina obstaja, premalo pa so seznanjeni z njenimi cilji, delovanjem in programi.

Danes mlade strašansko priteguje iz tujine privzeta disco glasba. Pojem disco je povsem jase: zabava, sprostitiv, čimbolj glasna in tembolj enostavna glasba. Na gimnaziji zato poskušajo s kvalitetno rock glasbo. Aktivno glasbeno življenje na tej šoli bi lahko pomenilo dobro podlago za mariborsko osnovno organizacijo Glasbene mladine, ki bi se povezovala z drugimi šolami in gostovala s pripravljenim programom.

Na I. gimnaziji je mentor MKUD likovni pedagog, profesor Marjan Remec, tako da za glasbo skrbijo dijaki sami. Nova profesorica glasbene vzgoje jim daje pri pouku širše možnosti za sodelovanje, za samostojno delo — v obliki referatov. Poslušajo, seznanjajo se tudi z moderno glasbo. Kljub temu je glasbeni vzgoji namenjena postranska vloga, saj že tako majhno zanimanje izginje ob cviljenju starega magnetofona. Z glasbo je najbolj povezana plesna sekcija, natančneje baletna skupina, ki pod vodstvom Maje Milenovič ustvarja ob glasbi. Dramska sekcija in literarni krožek se ob proslavah, literarnih večerih in recitalih povezuje s plesno skupino predvsem pri izbiri glasbe ki naj bi ustrezala širšemu krogu poslušalcev. Med dijaki se številni izpopolnjujejo na glasbeni šoli. Pripravljajo magnetofonske posnetke, ki so dragocen pripomoček za analizo glasbenih del pri pouku. Ostajajo neizkoriščene možnosti: mladi ustvarjalci bi lahko veliko pomagali pri prireditvah, vendar potrebujejo nekoga, ki bi jih vodil, usmerjal. Enako neizkoriščeni so glasovi: zbora na šoli ni. Šolski radio je namenjen le uradnim obvestilom. Tako ostajajo dijaku le obiski koncertov Glasbene mladine, večernega abonmaja in pa prireditve, ki jih pripravlja gimnazija Miloša Zidanška. Le peščica dijakov I. gimnazije ve kaj več o Glasbeni mladini, redki prebirajo revijo GM. Ko jih bo med aktivnimi dijaki nekaj več, ki bodo pripravljali žrtvovati del prostega časa za glasbo in za osveščanje nepoučenih sošolcev, bo I. gimnazija našla pot do novih oblik glasbene dejavnosti.

I. gimnazija — Polona, Irena in Štefka — jazzovska sekcija GM Maribor povezuje dijake obeh gimnazij

Gimnazija Miloša Zidanška — med pogovorom z glasbeno aktivnimi: Borutom, Ester, Vasjo in Metko (od leve proti desni)

vendar so se oglasili le štirje. Je bila to trema, strah? Da je teh instrumentalistov na šoli več, se je pokazalo na četrtkovem večeru mladih ustvarjalcev, organiziranem v okviru kulturnega tedna. Četrтки so sicer

Ozvočenje po razredih daje možnost za delovanje šolskega radia. Med odmori dijaki pripravljajo oddaje, v katerih je zajetih kar največ glasbenih zvrsti. Vendar komentar zožijo zgolj na najavljanje izvajalcev.

Besedilo in sliki
URŠKA ČOP